

**Gyerekcipőben - Gondolatok a gyermekvédelmi rendszer aktuális állapotáról
a gyermekbántalmazás tükrében**

Jelige: SXY814

Pályamunka lezárásának dátuma: 2024. december 22.

Tartalomjegyzék

I.	Bevezetés	4
II.	A gyermekbántalmazás	5
II.2.	A gyermekbántalmazás tipológiája és a bántalmazás jelei	5
II.3.	A bántalmazás háttere	8
II.4.	A hallgatás kultúrája – avagy a látencia okai és a felelősség dilemmája.....	9
II.4.2.	Kié a felelősség?	11
III.	A gyermekvédelem hazai rendszere.....	13
III.2.	Alapellátás.....	15
III.3.	Szakellátás.....	17
III.4.	Gyermekvédelmi gondoskodás – hatósági intézkedések	19
IV.	Nemzetközi kitekintés.....	22
IV.1.	A Gyermekjogi Egyezmény érvényesülése hazánkban	24
IV.1.1.	Az első jelentés	25
IV.1.2.	A második jelentés	25
IV.1.3.	A harmadik, negyedik és ötödik jelentés	26
IV.1.4.	A hatodik jelentés.....	27
V.	A gyermekvédelem kihívásai – rendszerszintű problémák	28
V.1.	Az alapellátás hatékonyságának és az integrált együttműködés hiánya.....	28
V.2.	Szakemberhiány	30
V.3.	Férőhelyhiány.....	31
V.4.	Megfelelő képzések hiánya, elégtelen szakemberválasztás, magas fluktuáció.....	32
V.5.	Magas kiegészi, fluktuációs arány és a szupervízió hiánya.....	34
V.6.	Pénzhiány – a rendszer egészét érintő forráshiány.....	35
VI.	Megoldási javaslatok és fejlesztési lehetőségek.....	35
VI.1.	A jogszabálmódosításokkal várható változások és problémák.....	35

VI.1.1. A Btk. módosítása	36
VI.1.2. A Gyvt. módosítása	36
VI.1.3. Üdvözlendő kezdeményezések	38
VI.2. Megoldási javaslatok	39
VII. Konklúzió.....	43
Forrásjegyzék.....	44

"Minden állami gyermekvédelem s a legtökéletesebb gyermekvédelmi törvények értéktelenek, ha hiányzik a társadalmi lelkiismeret, amelyik egyedül tudja a gyermekvédelmet élő valósággá tenni."

(Dréhr Imre)

I. Bevezetés

A hazai szabályozás értelmében gyermek az a kiskorú, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.¹ A gyermekek alkotják társadalom egyik legvédtelenebb és legkiszolgáltatottabb csoportját, védelmük állami feladat; amit az állam a legteljeskörűbb módon köteles biztosítani. A gyermekvédelem tágabb értelemben magában foglal minden olyan, a gyermek érdekében végzett tevékenységet és mindazon tényezőket biztosítását, amelyek nélkülözhetetlenek a gyermek egészséges testi, lelki, érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődéséhez.² Szűkebb értelemben véve olyan ellátások és szolgáltatások rendszere, amelynek célja az érzékeny helyzetben lévő és potenciálisan vagy ténylegesen veszélyeztetett gyermekek érdekeinek védelme. Az állam meglévő jogszabályok módosításával, szigorúbb szankciók kilátásba helyezésével igyekszik biztonságukat, egészséges fejlődésüket garantálni, azonban a rendre napvilágot látó esetek nem éppen ezt a célt tükrözik.

Dolgozatomban a sajnálatos módon mai napig aktuális gyermekbántalmazás témáját, valamint a gyermekvédelmi rendszerrel való kapcsolódását vizsgálom. Hazai és külföldi források feldolgozásával bemutatom a rendszer, illetve a gyermekek védelmét szolgáló jogszabályok és intézkedések gyakorlati megvalósulását, és hogy milyen módszerekkel töltik be ellátni hivatott feladatukat. Górcső alá veszem a gyermekvédelmi rendszer kihívásait és a felelősség dilemmáját, nem csak jogi, hanem szociológiai szempontból, továbbá válaszokat, megoldásokat keresek a gyermekvédelem legjelentősebb nehézségeinek kezelésére. A rendelkezésre álló szakirodalom bemutatása mellett hangsúlyt fektetek a gyakorlati oldal megközelítésére a rendszer egyes szegmenseiben dolgozó szakemberekkel készített interjúk segítségével. A munkám célja választ kapni arra, hogy a jelenlegi magyar gyermekvédelmi rendszer működése mennyiben felel meg a nemzetközi elvárásoknak, a jogszabályi háttér mennyire segíti annak hatékony, gyermek legjobb érdekét szolgáló működését, és a felmerülő problémákra milyen eszközök szolgálhatnak megoldásként. A gyermekek jelentik a jövő közösségeinek alapjait. Védelmük és egészséges fejlődésük biztosítása mindannyiunk kötelessége.

¹ 1997. évi XXXI. törvény gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (a továbbiakban: Gyvt.) 5.§ a)

² Rózsás Eszter: Változások a gyermekvédelem igazgatásában. Közjog és jogállam. In: Tanulmányok Kiss László professzor 65. születésnapjára. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs. 2016, 269-276., 269. o.

II. A gyermekbántalmazás

II.1. A gyermekbántalmazás fogalma

A gyermekbántalmazás történelmileg, kulturálisan és társadalmilag meghatározott fogalom. Valamennyi gyermeki jogokkal foglalkozó, gyermeki jogi rendelkezéseket magába foglaló nemzetközi – és ennek mentén nemzeti – dokumentum előírja a gyermekbántalmazással szembeni védelem állami felelősségét, a pontos fogalmi elemek azonban nem teljesen tisztázottak.³ A Gyermekjogi Egyezmény a gyermekbántalmazás meghatározása kapcsán exemplifikatív felsorolást tartalmaz, amely szerint bántalmazásnak minősül *„az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhanyagolás, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás - ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formája”*.⁴ Széles körben elfogadott még az Egyesült Nemzetek Szervezete Egészségügyi Világszervezetének (a továbbiakban: WHO) definíciója is, amelynek értelmében *„a gyermekbántalmazás vagy rossz bánásmód magában foglalja mindazokat a fizikai és/vagy érzelmi, veszélyeztető, szexuálisan bántalmazó, elhanyagoló vagy gondatlan magatartásokat, kereskedelmi vagy más jellegű kihasználást, amelyek tényleges vagy potenciális ártalmat jelentenek a gyerek egészségére, túlélésére, fejlődésére, méltóságára nézve egy olyan kapcsolat keretében, amelynek alapja a felelősség, a bizalom és az erő”*.⁵ Ezek alapján a gyermekbántalmazás formái a fizikai, az érzelmi vagy lelki, és a szexuális bántalmazás, valamint az elhanyagolás. Ezeken túlmenően a gyermekbántalmazásnak léteznek „különleges esetei” is. E körben említhető többek között a méhmagzatot károsító magatartás (amikor a várandós anya életmódjával veszélyezteti a magzat egészségét vagy a várandós bántalmazása), a kortárs bántalmazás vagy másnéven bullying, az online bántalmazás és a rendszerabúzus.⁶

II.2. A gyermekbántalmazás tipológiája és a bántalmazás jelei

A fenti fogalmak alapján a gyermekbántalmazás egyes formáit és a bántalmazásra utaló egyes jeleket, tüneteket mutatom be.

³ Gyurkó Szilvia: A gyermekek bántalmazásának és veszélyeztetettségének jogi háttere, a veszélyeztetettség fajtái, magyarországi és nemzetközi helyzet. In: Nagy Anikó, Törő Klára (szerk.) Gyermekbántalmazás. Budapest, Medicina Könyvkiadó Zrt, 2016. 19.o.

⁴ 1991. évi LXIV. törvény A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 19. cikk

⁵ Herczog Mária: Gyermekbántalmazás. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2007. 39.o.

⁶ [https://emberimeltosag.hu/fogalomtar/\(2024.10.12.\)](https://emberimeltosag.hu/fogalomtar/(2024.10.12.))

A WHO meghatározása szerint fizikai bántalmazás a gyermek fizikai sérülését, halálát okozó, vagy azt előidézhető olyan szándékos cselekedet, amely a szülő, vagy a gyermek nevelés-gondozását ellátó személy felelősségi körébe tartozik, akiben a gyermek bíz, vagy akivel alá- fölérendeltségi viszonyban áll. ⁷ Az ilyen bántalmazói magatartás igen sokrétű lehet, tipikus formái az ütés, pofozás, rázás és a verés. A fizikai bántalmazás nyomai jellemzően a gyermek testén zúzódások, véraláfutások, hegek formájában jelennek meg, de pszichés tünetek is felismerhetők adott esetben. Megijed, ha a sérülésről kérdezik, arról ellentmondásos történetet mesél el, iskolai teljesítménye romlik. Speciális kategóriája a fizikai abúzusnak a testi fenyegetés, mint nevelési eszköz, amely társadalmi elfogadottsága sajnos hazánkban igen széleskörű.⁸ Szintén sajátos eset az újszülöttek esetében az ún. „rázott gyermek szindróma” (shaken baby syndrome – SBS) ami általában akkor fordul elő, amikor a szülő a gyermek sírása miatti tehetetlenségében és frusztráltságában megrázza a gyereket. A SBS-nek komoly következményei lehetnek, tartós fogyatékossgot is okozhat.⁹

Az érzelmi bántalmazás hatására a gyermek értéktelennek, szerethetetlennek érezheti magát. Következményeként a gyermek önértékelése romlik, torzul az önképe és kötődési problémák is kialakulhatnak. Fajtái közé sorolandó az életkornak, fejlettségnek nem megfelelő bánásmód, elvárás támasztása, a gyermek megfélemlítése, az érzelmi zsarolás és a gyermek korrumpálása is. Jellemzően verbális és nonverbális cselekedetek formájában valósul meg, mint a megszégyenítés, szóbeli szidalmazás, a gyermek érzelmi szükségleteinek figyelmen kívül hagyása.¹⁰ Valamennyi bántalmazási forma járulékos elemének tekinthető az érzelmi abúzus, azonban nehezen felismerhető és mérhető. Az érzelmileg bántalmazott gyerekek általában visszahúzódók, szorongók, megfelelési kényszerrel küzdenek, de az abúzus gyermekeként igen eltérő, sajátos tüneteket produkálhat.¹¹

A szexuális bántalmazás minden olyan cselekményt felölel, amely során a gyermeket olyan szexuális tevékenységbe vonják be, amelyhez korára, fejlettségére tekintettel nem képes tényleges beleegyezését adni, amelyre nincs felkészülve, amellyel nem ért egyet és amely jogszabályi tilalomba ütközik. Megvalósulhat gyermek és felnőtt, valamint gyermekek között

⁷ World Health Organization: World Report on Violence and Health (Genova, 2002.) 59.o.
https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf (2024.10.12.)

⁸ Antal Imola, *Dávid-Kacsó Ágnes, Roth Mária*: Gyermekek elleni erőszak, gyermekekkel szembeni rossz bánásmód. In: Roth Mária (szerk.) Bevezetés a gyermekvédelembe. Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, 2018. 31-33.o.

⁹ <https://www.aans.org/patients/conditions-treatments/shaken-baby-syndrome/> (2024.10.12.)

¹⁰ Kevin Browne, Catherine Hamilton-Giachritsis: Child abuse: defining, understanding and intervening. In: Kate Wilson, Adrian James (szerk.) The Child Protection Handbook. Elsevier Limited, 2007. 50. oldal

¹¹ <https://kek-vonal.hu/gyakori-temak/az-erzelmi-bantalmazasrol-szakembereknek> (2024.10.12.)

is. Általában fizikai kapcsolat formájában nyilvánul meg: szexuális tevékenységre¹² való kényszerítés, rábírás, molesztálás. A gyermek szexuális bántalmazása érintés nélkül is elkövethető például exhibicionista (szeméremtsértő magamutogatás) magatartás formájában, továbbá jelentheti a gyermek bevonását pornográf felvétel megtekintésébe, készítésébe, de ide tartoznak a szexuális célzatú megjegyzések, zaklatások is.¹³ A bántalmazás valószínűsége magasabb, ha a gyermek partnere jelentősen idősebb, a gyermekkel hatalmi-befolyási viszonyban áll vagy vele szemben erőszakot, manipulációt alkalmaz. A szexuális abúzusnak nagyon súlyos következményei lehetnek, a poszttraumás stressz szindróma a leggyakoribb. Az elkövetők gyakran családtagok, ismerősök közül kerülnek ki. A bántalmazás jellemző tünetei az önsértés, romló iskolai teljesítmény, visszahúzódó vagy éppen a hivalkodó magatartás, promiszkuitás, fokozott szexuális érdeklődés. Az áldozat az esetek többségében szégyelli a történeteket, és saját magát hibáztatja. A testi tünetek között a nemi betegségek, nemi szervek tájékán jelentkező sérülés, fájdalom, viszketés említhető.¹⁴

Az elhanyagolás gyűjtőfogalmába tartoznak azok az esetek, amikor a szülő vagy gondozó elmulasztja a gyermek egészséges testi, lelki, érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődéséhez szükséges gondozást, tárgyi feltételeket biztosítani, szülői kötelezettségének eleget tenni és amely a gyermek potenciális vagy tényleges károsodásához vezet. E körben említendő a fizikai elhanyagolás (időjárásnak nem megfelelő öltöztetés, étel, lakhatás elégtelen biztosítása), az érzelmi elhanyagolás, az elhagyás (gyermek kitevése, otthagynása, gondozásáról való lemondás) és az egészségügyi-oktatási elhanyagolás, amikor a szülő nem viszi iskolába a gyermeket, elmulasztja vagy visszautasítja a megfelelő egészségügyi segítség igénybevételét. Sajátos kategóriaként idesorolandók a szülők gondatlansága által bekövetkezett – így kellő gondossággal, odafigyeléssel elkerülhető – balesetek. Az elhanyagolás tünetei széleskörűek, tipikus példaként említhető a gyermek fejlődésbeni lemaradása, ápolatlansága, gyakori megbetegedése.¹⁵

A bántalmazási formák közül fontosnak tartom megemlíteni a rendszerbántalmazást is. Rendszerbántalmazás során a segítségre szoruló személy problémái súlyosodnak a védelemre szerveződött szolgáltatás ellenére, vagy annak eredményeként. A gyermekvédelem

¹² A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 459.§ (1) bekezdés 27. pont: „szexuális cselekmény: a közösülés és minden súlyosan szeméremtsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul”

¹³ Gyurkó. i.m. 25.o.

¹⁴ [https://kek-vonal.hu/gyakori-temak/a-szexualis-bantalmazasrol-fiataloknak\(2024.10.14.\)](https://kek-vonal.hu/gyakori-temak/a-szexualis-bantalmazasrol-fiataloknak(2024.10.14.))

¹⁵ Balogh Anna: Iskoláztatás – elhanyagolás – veszélyeztetés [https://ugyeszeklapja.hu/?p=2277#easy-footnote-13-2277\(2024.10.14.\)](https://ugyeszeklapja.hu/?p=2277#easy-footnote-13-2277(2024.10.14.))

vonatkozásában a rendszerabúzus létrejöhet többek között a gyermek szükségleteinek figyelmen kívül hagyásával, a családból történő indokolatlan kiemelésével vagy a kiemelést követő nem megfelelő elhelyezésével, illetve a gyermek további bántalmazástól való védelmének elmulasztásával. A rendszerbántalmazás e tekintetben egy ismételt traumának teszi ki a gyermeket, egyben cserben is hagyva őt.¹⁶

II.3. A bántalmazás háttere

Valamennyi bántalmazási forma nem vezethető vissza egyetlen okra, egyéni, családi, közösségi és társadalmi tényezők egyaránt szerepet játszhatnak. Az anyagi körülmények (alacsony jövedelem, munkanélküliség), a bántalmazó személyében rejlő hajlamosító tényezők (impulzivitás, dühkezelési problémák), valamint a gyermekneveléssel együtt járó stressz, alkohol- és drogproblémák, támogató háttér, jó példa hiánya és az elégtelen szülői készségek és ismeretek mind kiváltó okként említhetők.¹⁷ Kockázati tényezőnek tekintik továbbá egyesek a bántalmazotti múltat, azaz, amikor a gyermekkorban elszenvedett bántalmazás következtében a gyermek felnőve maga is bántalmazóvá válik. A helytelen családi minta tovább öröklítható, a tanuláselmélet szerint az agresszió tanult reakció, amely egészen kisgyermekkortól kezdve tanulás útján, megfigyelés és utánzás révén sajátítható el.¹⁸

Bármi is áll a bántalmazás hátterében, nem szolgálhat a bántalmazó tett alóli felmentés alapjául. Magyarországon zéró tolerancia él gyermekbántalmazás tekintetében, tehát a gyermeket semmilyen formában nem lehet erőszaknak kitenni. Általános tilalmát nemzeti jogrendszerünkben az Alaptörvény és a Gyvt. is rögzíti, legsúlyosabb formáit a Büntető Törvénykönyv komoly jogkövetkezmények kilátásba helyezésével szankcionálja. A tilalom és a szankciók ellenére sajnos hazánkban igen magas a gyermekbántalmazási esetek száma. 2019-es adatok szerint minden tizedik gyermek veszélyeztetett Magyarországon.¹⁹ A veszélyeztetettség fogalmi elemei – a gyermekbántalmazáshoz hasonlóan nem teljesen tisztázottak, nem magyarázható pusztán egyetlen tényező hatásával. A Gyvt. meghatározásában a *„veszélyeztetettség olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.”*²⁰ Tehát a fizikai, lelki

¹⁶ Herczog: i.m. 223.o.

¹⁷ https://egeszsegvonal.gov.hu/g-gy/1722-gyermekebantalmazas.html#a_gyermekebntalmazs_kivlt_okai(2024.10.13.)

¹⁸ Barabás A.Tünde (szerk.) (2023): *Alkalmazott kriminológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó – Ludovika Egyetemi Kiadó. https://mersz.hu/dokumentum/m1139alkal_67/#m1139alkal_65_p2(2024.10.13.)

¹⁹ <https://novekedes.hu/interju/gyurko-szilvia-a-gyermekebantalmazasi-statisztika-novekvo-tendenciat-mutat-magyarorszagon>(2024.10.13.)

²⁰ Gyvt. 5.§ n)

szükségletek elhanyagolása, valamint a bántalmazás is megalapozhatja a gyermek veszélyeztetettségét. A veszélyeztetettség fakadhat elégtelen családi körülményekből, a szülők bűnöző életmódjából, háttérben állhat továbbá a nehéz anyagi helyzet, alkohol- és drogproblémák, és egyéb olyan magatartás, amely a gyermek fejlődésére negatívan hat.²¹

A veszélyeztető helyzet és így a bántalmazás megelőzéséhez és megszüntetéséhez elengedhetetlen az alapvető fogalmak, jellemzők ismerete. Habár sokak számára egyértelműnek tűnhet, a bántalmazás és a veszélyeztettség tünete nem minden esetben szemmel látható sérülés. A gyermekkel közvetlen kapcsolatba kerülő szakembereken túl az egész társadalom tudatosítása és érzékenyítése nagy hangsúlyt igényel a gyermekek hatékony és sikeres megsegítése érdekében.

II.4. A hallgatás kultúrája – avagy a látencia okai és a felelősség dilemmája

II.4.1. Látencia

A bántalmazás mindennapos volta ellenére a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények igen nagy hányada rejtve marad a külvilág elől, a statisztikai adatok mindössze a jéghegy csúcsát mutatják, a tényleges helyzet azonban átláthatatlan. A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bántalmazást tekintve, egyes felmérések szerint minden száz megtörtént esetből csupán tízre derül fény, és mindössze csak egyetlen esetben indul eljárás.²² A látenciának számos oka van, amelyek együttes jelenléte sem kizárt, sőt, rendre egymást felerősítve hozzák létre a hallgatás kultúráját.

A bántalmazó cselekmények többsége egyrészt „zárt ajtók mögött”, a családban, illetve szűkebb közösségeken belül történik. Olyan közegben, amely a gyermek számára a biztonság, gondoskodás magját kellene, hogy jelentse, amely testi, lelki, érzelmi fejlődését meghatározza. Mégis ez a környezet az, amely mindettől megfosztja az áldozatokat. Az elkövető jellemzően a gyermek közeli hozzátartozója, illetve a gyermekkel hatalmi-befolyási viszonyban álló személy, például az edző vagy a tanár.²³ Ezekben a relációkban a gyermek rendkívül kiszolgáltatott szerepbe kényszerül, hiszen bántalmazója életének olyan szereplője, akit szeret, félt, illetve akitől függ és aki felette hatalommal bír. Ezen alá-fölérendeltségi dinamika eredményeként a gyermekben sokszor a félelem jelenti a segítségkérés gátját; a félelem,

²¹Bűnmegelőzési módszertani füzet pedagógusoknak. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány <https://bunmegelozes.eu/pdf/MODSZ.PDF> (2024.10.14.) 2. oldal

²²<https://wmn.hu/ugy/2645-dr-gyurko-szilvia-baj-hogy-a-gyerekekkel-nem-beszeltunk-a-szexrol-es-a-testukrol> (2024.10.14.)

²³ <https://www.learningforjustice.org/magazine/fall-2014/abuse-of-power> (2024.10.14.)

egyrészt, hogy nem szeretne rosszat a bántalmazónak, félti a felfedés következményeitől, másrészt a félelem, hogy a segítségkérés nem a bántalmazás végét, hanem annak súlyosodását eredményezi majd.²⁴ A fenyegetettség érzésén túlmenően a gyermek titkolózása mögött a szégyen és bűntudat is állhat. Az áldozatok sok esetben saját magukat hibáztatják, miután a bántalmazók sikeresen elhitetik velük, hogy megérdemlik bántást, mintha viselkedésük kellő alapot szolgáltatott volna az erőszakos cselekményeikhez. Nagyon gyakori – különösen szexuális jellegű abúzus esetén – az az eset is, amikor ugyan megtörténik a gyermekek részéről a segítségkérés, elmesélik egy felnőttnek a velük történeteket, azonban ők nem hisznek nekik, és a gyermek élénk fantáziájára hivatkozva pusztán kitalációnak tekintik az elmondottakat. Noha a gyermekek valóban fantáziálnak, egy egészséges környezetben nevelkedő gyermeknek nem jut ilyesmi az eszébe. A kisebbek az esetek többségében nem is értik, nincsenek pontos tudatában annak, ami történt, a nagyobbak pedig túlságosan szégyellik azt, nemhogy valótlan állítanának. Amikor egy gyermek a vele szemben elkövetett abúzusról számol be, annak mindig oka van. Ha azonban a helyzet elbagatellizálásával nem adják meg a gyermek számára a kellő érzelmi támogatást és a bántalmazás megtörténtét is kétségbe vonják, azzal nem csak a súlyos cselekedetek megismétlődését mulasztják el megakadályozni, hanem a gyermeket kvázi a segítségkérés lehetőségének reményétől fosztják meg; hiszen, ha most nem hittek neki, később miért hinnének.²⁵ Fontos, hogy minden jelzést követően sor kerüljön az eset érdemi, szakszerű kivizsgálása, az áldozathibáztatás lehetőségének kizárásával.

A tény, hogy igen alacsony a jelzések száma, nem csupán annak a következménye, hogy az érintett gyermekek túlságosan fiatalok a bántalmazás feltárásához, jogaik érvényesítéséhez, hanem annak is, hogy maguk a jelzőrendszert alkotó személyek és szervek sem minden esetben tesznek eleget jelentéstételi kötelezettségüknek.²⁶ A mulasztásuknak számos oka van. Jellemző, hogy a jelzőrendszeri tagok, ha fel is merül a bántalmazás gyanúja, nem tesznek rögtön észrevételt, amíg a gyanú be nem igazolódik. Gyakori, hogy titoktartási kötelezettségükre hivatkoznak, vagy ódzkodnak a beavatkozástól, mert fennáll a tévedés lehetősége, hogy alaptalanul illetnek embereket súlyos rágalommal. A jelzés megtételéhez azonban nem kell mérlegelni a veszélyeztetettség súlyosságát vagy kétséget kizárólag

²⁴ Gyermekbántalmazás és elhanyagolás. Módszertani ajánlás tervezet. Készült az Országos Gyermkegészségügyi Intézet gondozásában. https://hivatlanul.com/wp-content/uploads/2013/12/gyermekb_modszer_tani_ajanlas.pdf(2024.10.14.)

²⁵ Módszertani segédlet a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekekkel szembeni szexuális visszaélések eseteire <https://mek.oszk.hu/11300/11385/11385.pdf>(2024.10.14.)

²⁶ Alapvető Jogok Biztosának jelentése a gyermekbántalmazásról. AJB-2031/2011 <https://www.ajbh.hu/-/a-gyermekbantalalmazasrol>(2024.10.15.)

bizonyítani annak fennforgását; önmagában az esetleges bántalmazás tünetei is esetén elvárható, sőt, el is várt a jelzés.²⁷ Előfordul továbbá az is, hogy a bántalmazó személy retorziójától való félelem miatt nem teljesítik kötelezettségüket. Mindez nemcsak a jelzőrendszeri tagokra, hanem általánosságban a társadalom többségére is jellemző. Sajnos a mai napig él az a koncepció, miszerint a bántalmazás a családok „belügye”. Nehezen kérnek segítség a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermek számára, számos esetben maguk a felnőttek sem tudják pontosan, mi számít bántalmazásnak. Természetesen joggal merül fel a kérdés, hogy hol húzódik az a bizonyos határvonal a tényleges abúzus és az esetleges félresikerült nevelés között. Egy kutatás alapján a megkérdezett felnőttek körében teljes volt az egyetértés abban, hogy gyermekbántalmazásnak minősül a szexuális és a súlyos fizikai bántalmazás, valamint az egészségügyi tüneteket is okozó elhanyagolás. Ugyanakkor a kisebb mértékű fizikai (pl. pofon), valamint a verbális bántalmazás (pl. kiabálás, megszégyenítés) tekintetében a vélemények megoszlanak, és egy jóval elnézőbb attitűd jelenik meg. A Gyvt. 2005-ös módosítása óta zéró tolerancia él hazánkban a gyermekeket érő mindennemű erőszakkal szemben, vagyis bántalmazás minden formája tilos. A válaszadók jelentős része szerint azonban a nevelés eszközeként 10-ből 6 szülő alkalmaz fizikai fenytést, 10-ből 7 szülő pedig verbális erőszakot. Úgy vélték, ez általános jelenség a magyar társadalomban.²⁸ Számos felnőtt maga is megtapasztalta gyermekként a fegyelmezés ezen formáját, és szülőkként úgy érezhetik, nekik is joguk van ugyanígy nevelni gyermeküket. Az elfogadottság, valamint a „ne szólj szám, nem fáj fejem” hozzáállás azonban csak fenntartja a bántalmazás társadalmi legitimációját, és ezáltal hozzájárul a látencia magas fokához is. Az áldozatok szempontjából pedig talán ez az egyik legelszomorítóbb tényező: a külvilág közönye.

II.4.1. Kié a felelősség?

Végig olvasva csak az elmúlt évek rendre a médiában felbukkanó gyermekbántalmazással kapcsolatos eseteit, az a benyomásom, hogy szinte kivétel nélkül keres a sajtó egy kvázi bűnbakot. Így elkerülhetetlen az ujjal mutogatás. Ugyanakkor feltehetjük a kérdést, hogy valójában ki és milyen mértékben vonható felelősségre. Általánosságban úgy gondolom nincs egyetlen bűnbak. A bántalmazás egy komplex folyamat, gyakran hosszú ideig elhúzódik és

²⁷ Dr. Takáts Fanni Veronika: A gyermekvédelmi jelzőrendszer szerepe a veszélyeztetettség felismerésében – az agárdi ügy margójára <https://www.mabie.hu/attachments/article/1610/A%20gyermekv%C3%A9delmi%20jelz%C5%91rendszer%20szerepe%20a%20vesz%C3%A9lyeztetetts%C3%A9g%20felismer%C3%A9s%C3%A9ben.pdf> (2024.10.14.) 7.o.

²⁸ https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2021/11/Hintalovon_jelentes2021_Final.pdf (2024.10.14.)

rejtve marad. A szűkebb, egyéni tényezők mellett a tágabb társadalmi jelenségek sem mellőzhetők a bántalmazás okainak feltárásakor.

Egyrészt említhető a szülők felelőssége, ha például a gyermek állami gondozásba vételét az gyermek elhanyagolása, irányába tanúsított rossz bánásmód indokolta. Habár a szülőket megilleti a nevelés joga, ez értelemszerűen a gyermek érdekeinek figyelembevételével gyakorolható, Janus-arcú jogintézmény; egyrészt a szülő által kikényszeríthető, tipikusan alkotmányosan garantált jogosultság²⁹, másrészt ugyanakkor nem vonható egy körbe a többi, „hagyományos” szabadságjoggal, hiszen a szülőkkel szemben számon kérhető kötelezettséget is jelent egyben – mind általános mind konkrét kontextusban.³⁰ A nevelés jogának gyakorlása a gyermek érdekéhez kötött, ezen érdek azonban igen tágan értelmezendő, meghatározása alapvetően a szülőre hárul, ő mutatkozik a legalkalmasabbnak erre a szerepre, mint – ideális esetben – a gyermek életét születésétől fogva végig követő, a gyermekről gondoskodó személy. Az tehát, hogy mi szolgálja a gyermek érdekét, adott esetben a szülő világnézetén, személyiségén és egyéb szubjektív tényezőkön is múlik. Felmerül a kérdés azonban, hogy mekkora tér engedhető a szülő sajátos szemléletének, létezik-e metszet a szülő érdeke és a gyermek érdeke között.³¹ A nevelési módszerek meghatározása továbbá ellentétben állhat a szakemberek azon kötelezettségével, hogy a gyermek jóléte, egészséges fejlődése érdekében beavatkozzanak. Amennyiben a szülő nem tesz eleget a fentebb is említett, Alaptörvényünk által rá rótt köteletségének, úgy az állam bizonyos szankciókat alkalmazhat az adott szülővel szemben. Dilemmát jelent azonban a közbelépés mértéke és módja. Egyes vélemények az elhamarkodott, döntéshozatalt illetik kritikával (pl. túlságosan hamar kerül kiemelésre a gyermek a családjából, a családsegítőkkal történő együttműködés és a jelzést kiváltó probléma megoldásának megkísérlése előtt), mások a beavatkozás hiányát, annak elkészt voltát bírálják.³² A beavatkozás szükségességének megítélése nem minden esetben egyszerű feladat. A gyermekvédelem egyik alapelve többek között a komplex, ugyanakkor célzott és differenciált ellátás, amelyet a gyermek és családja helyzetéhez, szükségleteihez mérten kellene biztosítani. Amennyiben felmerül a gyermek veszélyeztetettségének gyanúja, és a jelzés is megtörténik, fontos, tehát, hogy az adott szituáció diktálta adekvát intézkedés szülessen. Úgy gondolom, e területen a gyermekvédelem preventív szerepére kéne nagyobb hangsúlyt fektetni és azokat a

²⁹ Magyarország Alaptörvénye XVI. cikk (2) bekezdés

³⁰ Magyarország Alaptörvénye XVI. cikk (3) bekezdés

³¹ Lápóssy Attila: Ki nevel a végén? - A szülő neveléshez való jogának alapjogi tartalmáról és hatáiról. Családi Jog, 2022/3., 2-3.o.

³² Roth: i.m. 15.o.

megoldásokat előtérbe helyezni, amelyek a gyermek családi berkeken belüli nevelkedését szolgálják és megakadályozzák a kiemelés. A jelzőrendszer részét képező személyeken túlmenően a gyermekbántalmazás felismerése és a gyermek érdekében történő segítségkérés terén a felelősség – ahogy fentebb is utaltam rá – társadalmunk egészét terheli. A jogszabályi szigorítások helyett (illetve mellett) – bár a jogalkotó célja a módosításokkal természetesen a gyermekek védelme – fontosabb és érdemi változást előmozdító lenne az érzékenyítés, a tudatosság növelése és az integrált együttműködés megvalósulása; a gyermekvédelem nem lehet csupán egyetlen szegmens kizárólagos feladata.

III. A gyermekvédelem hazai rendszere

III.1. A gyermekvédelem jogszabályi háttere és felépítése

A rendszerváltást követő hatások az akkori gyermekvédelem területén is megteremtették a változtatások szükségességét, így hazánk megkezdte a jogi környezet és maga az ellátórendszer modernizációját. A nemzetközi elvárásoknak megfelelően megszületett a gyermeki jogok szempontjából leginkább releváns, és a mai napig a magyar gyermekvédelem működését meghatározó törvény, az 1997. évi gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.).

A Gyvt. teljeskörű reformot jelent a gyermekvédelem korábbi aspektusaihoz képest. A szemléletváltozás főbb elemei közt említhető mindenekelőtt, hogy a korábbi intézménycentrikusság helyébe a kliensorientált megközelítés lépett, így fókuszba maga gyermek, illetve a család, mint kisközösség került. Az állami beavatkozás lehetőségei korlátozásra kerültek és a törvény jóval tágabban értelmezi a megelőzés, kezelés és gondozás kereteit, kibővítve a szakemberek és intézmények körét, egyben több szektorúvá téve azt. Fontos szempont továbbá, hogy a gyermek jól-létének biztosítására irányuló szolgáltatásokat valamennyi településen elérhetővé kell tenni.³³

A Gyvt. célja a gyermeki jogok érvényesítésének, a szülői kötelesség teljesítésének, illetve, amennyiben ez akadályba ütközik, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásának, a veszélyeztetés megelőzésnek és megszüntetésének, továbbá a gyermekvédelmi rendszerből kikerült fiatal felnőttek társadalmi integrációjának elősegítése. Ezek megvalósítása az állam, az önkormányzatok, illetve a jogszabályban meghatározott egyéb szervezetek és személyek feladata, mint többek között a rendőrség, bíróságok és az ügyészség. Mindez érdekében pedig

³³ Herczog Mária: Gyermekvédelmi kézikönyv. Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2003. 10. o.

a jogszabály meghatározza a gyermekek és a szülők jogait és kötelességeit, a rendszer felépítését (ellátások, hatósági intézkedések), a gyermekvédelmi feladatokat ellátó szerveket, valamint a gyámügyi igazgatás szervezetét és feladatait.³⁴

A fentebb említett cél mellett a Gyvt.-ben megfogalmazott, egész törvényt átható alapelvek szolgálnak iránytűként a rendelkezések alkalmazásakor. Ezek általános jellegű, elvi jelentőségű tételek, amelyek jogértelmezést elősegítő és joghézagpótló funkciót töltenek be. Az alapelvek közül a legjelentősebb és egyben a legtöbbet vitatott a „gyermek mindenek felett álló érdeke”. Több felfogás is kialakult a kifejezés definiálást illetően, de valamennyiben közös, hogy a gyermeket érintő helyzetekben olyan döntést kell hozni, amely a gyermek érdekének, egyéni szükségleteinek a leginkább megfelel. Az Egyesült Nemzetek Szervezete égisze alatt működő Gyermekjogi Bizottság Kommentárja szerint a gyermek mindenek felett álló érdeke három komponensből áll. Egyrészt alanyi jog, vagyis a gyermek azon joga, hogy különböző érdekek mérlegelése esetén az ő legfőbb érdekét elsődleges szempontként vegyék figyelembe a gyermeket is érintő kérdés eldöntésekor. Emellett magában foglalja a garanciát, hogy a gyermek ezen jogát a döntés meghozatalakor érvényesítsék is. Másrészt, ahogy fentebb is utaltam rá, alapvető, értelmezést elősegítő jogelv, vagyis, ha egy jogszabályi rendelkezés többféleképpen értelmezhető, azt az utat kell választani, amely a gyermek érdekét a leginkább szolgálja. Harmadrészt pedig eljárási szabály is: a gyermeket érintő döntés meghozatala előtt mérlegelni és értékelni kell a döntés gyermekre gyakorolt potenciális pozitív és negatív hatásait. Mindemellett a döntés indokolásából világosan ki kell tűnnie annak, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekét a döntés meghozatalakor figyelembe vették, azaz mit tekintettek a gyermek legfőbb érdekének, milyen szempontok alapján és hogyan vetették össze a gyermek érdekét más érdekekkel.³⁵ Elméleti szinten tehát az alapelv biztosított, a gyakorlatban történő érvényesítése azonban nem minden esetben komplikációmentes. A gyermek mindenek felett álló érdekének meghatározása nem a legegyszerűbb feladatok egyike, továbbá az érdekütközés gyakran a szülők jogaival való konfrontálódásban jelenik meg, a gyermek érdeke a – szintén a gyermekvédelem egyik alapelveként tekintendő – családban nevelkedés elvével állhat szemben, amely a jogalkalmazót is nehéz helyzet elé állíthatja.³⁶

A Gyvt. a nemzetközi elvárásoknak megfelelően olyan ellátórendszert alakított ki, amely a korábbi szemlélettel szemben a személyre szabott törődést helyzeti előtérbe és a családi típusú

³⁴ Gyvt. 1.§

³⁵ <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g13/441/89/pdf/g1344189.pdf> (2024.10.15.) 4.o

³⁶ Filó Erika, Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2022. 43-44.o.

nevelésre fókuszál. A gyermekek védelmét pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, gyermekvédelmi szakellátások révén, valamint hatósági intézkedésekkel biztosítja.³⁷

III.2. Alapellátás

Az alapellátás alapvetően preventív jellegű, a megelőzésre irányul. A gyermek megfelelő fejlődését és családban nevelkedését hivatott elősegíteni. Célja, hogy a gyermek és családja a lakóhelyhez közel kaphassa meg mindazt a támogatást, amely a gyermek jólétéhez szükséges.³⁸

Az alapellátás pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó formában valósulhat meg. A pénzbeli és természetbeni ellátás a család anyagi támogatását és ennek révén a gyermek anyagi típusú veszélyeztetettségének megelőzését és csökkentését, illetve annak a megakadályozását jelenti, hogy pusztán a család rossz pénzügyi helyzete miatt kelljen a gyermeket a családjából kiemelni. A pénzbeli ellátások rendszerébe tartozik a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény, amelyre való jogosultságról települési önkormányzat jegyzője dönt. Természetbeni ellátásként a gyermekétkeztetést az önkormányzat vagy a fenntartó biztosítja. Ide sorolhatók még gyermektartásdíj megelőlegezése és az otthonteremtési támogatás, amelyek megállapítása a gyámhivatal hatáskörébe tartozik.³⁹

A helyi közügyek és a helyben biztosítható, helyi önkormányzat által ellátandó közfeladatok körébe a gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások vonhatók.⁴⁰ Az alapellátáshoz tartozó személyes gondoskodást nyújtó ellátórendszer kialakítását és működtetését a helyi önkormányzatok, az önkormányzattal szerződést kötő természetes és jogi személyek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek biztosítják. A szociális munka eszközeivel járulnak hozzá a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások körébe tartozó szolgáltatások a gyermekek és családjaik támogatásához.

Ide tartoznak a Biztos Kezdet Gyerekházak, amelyek társadalmi felzárkózást segítő, megelőző szolgáltatást biztosítanak, és az esélyegyenlőséget, esélynövelést hivatottak megteremteni.⁴¹ Szintén ide sorolhatók a gyermekjóléti szolgáltatások, nevezetesen a család- és gyermekjóléti szolgálat, valamint a család- és gyermekjóléti központ. Előbbi figyelemmel kíséri a településen

³⁷ Rózsa Eszter (2013): Gyermekvédelmi és gyámügyi igazgatás. In: Lapsánszky András (szerk.): Közigazgatási jog. Fejezetek szakszolgáltatásaink köréből III. kötet. Humán közszolgáltatások igazgatása. Budapest, 2013

³⁸ Herczog: i.m. 95. o.

³⁹ 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről 3. § és 5. §

⁴⁰ 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól 13. § (1) bekezdés 8. pont

⁴¹ Kereki Judit (szerk.): Gyermekút: módszertani kézikönyv. Budapest, Családbarát Magyarország Központ Nonprofit Közhasznú Kft., 2022. 46. o.

élő gyermekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét, meghallgatja a gyermekek panaszait és az orvoslás érdekében a szükséges intézkedéseket is megteszi, részt vesz a helyettes szülői hálózat szervezésében és működtetésében, továbbá a nevelési-oktatási intézményt segíti gyermekvédelmi feladatai ellátásában.⁴² A család- és gyermekjóléti központ lényegében járasszékhelyen, önálló intézményegységként működő család- és gyermekjóléti szolgálat. A prevenció és a családban nevelkedés elve mentén biztosít a gyermek igényeinek megfelelően jogi tájékoztatást, pszichológiai tanácsadást, családkonzultációt, családterápiát, továbbá óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységet végez és jelzőrendszeri készenléti szolgálatot működtet. A gyermek védelme érdekében kezdeményezheti védelembé vételét vagy ideiglenes hatályú elhelyezését is. A kiemelt gyermek vizsgálódása érdekében hozzájárul a megfelelő gyermeknevelési körülmények megteremtéséhez, helyreállításhoz, valamint a gyermek és a szülő közötti kapcsolat ápolásához.⁴³

A gyermekjóléti szolgáltatás keretén belül a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése terén kiemelten fontos szerepet tölt be az észlelő- és jelzőrendszer. Tagjai az egészségügyi szolgáltatást nyújtók (így pl. a védőnők, háziorvosok, iskolaorvosok), a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, köznevelési és szakképzési intézmények, a rendőrség, ügyészség, bíróság, pártfogó felügyelői szolgálat, valamint a jogszabályban meghatározott egyéb személyek és szervek. A tagok a gyermek esetleges és tényleges veszélyeztetettsége esetén kötelesek jelzéssel élni, amelynek célja felhívni a figyelmet a gyermeket sértő, egészséges fejlődését elő nem segítő körülményekre (pl. elhanyagolás, bántalmazás). A család- és gyermekjóléti szolgálatnak tett jelzés utáni problémafeltárást, amennyiben indokolt, konkrét intézkedés is követheti, a gyermeket érő káros hatás mérséklése, kialakulásának megelőzése érdekében.⁴⁴

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások között említhető a gyermekek napközbeni ellátása és átmeneti gondozása is. A napközbeni ellátás keretében olyan gyermekek számára biztosítható felügyelet, gondozás, nevelés és étkeztetés, akiknek szüleik, törvényes képviselőik munkavégzésük, képzésben, illetve oktatásban való részvételük, betegség vagy egyéb ok folytán napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. Ezen ellátási forma lehet bölcsődei ellátás, napközbeni gyermekfelügyelet és alternatív napközbeni ellátás (pl. játszótéri

⁴² Gyvt. 40.§

⁴³ Gyvt. 40/A. §

⁴⁴ Módszertani útmutató. A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan. Emberi Erőforrások Minisztériuma. Budapest, 2017.
http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/modszertaniutmutatobantalmazas.pdf(2024.10.15.)

program, játszóház).⁴⁵ Az átmeneti gondozás azon szülőknek segít, akik valamilyen (pl. egészségügyi, életvezetési probléma, indokolt távollét) okból kifolyólag gyermekük nevelését nem tudják a családban megoldani. Az ellátások igénybevételére a szülő kérelmére vagy beleegyezésével kerülhet sor és a szülői felügyeleti jogot nem érinti. Az átmeneti gondozás az arra okot adó körülmény fennállásig, de legfeljebb 12 hónapig tart, és legfeljebb egy alkalommal, hat hónappal meghosszabbítható. Az átmeneti gondozás egyik formája a helyettes szülői hálózat. A helyettes szülő a saját háztartásában biztosítja a gyermek gondozását, egyidejűleg legfeljebb négy gyermek nevelését láthatja el – ideértve saját gyermekeit is. Meghatározott szakmai követelmények figyelembevételével választják ki, kérik és készítik fel a helyettes szülőket, és tevékenységükben a helyettes szülői hálózatot működtető szolgálat vagy intézmény folyamatos tanácsadással segíti, és egyben ellenőrzi is őket.⁴⁶ A Gyvt. az átmeneti gondozás egyéb formájaként nevesíti a gyermekek, valamint a családok átmeneti otthonát is. A gyermekek átmeneti otthona olyan bentlakásos intézmény, ahol az ideiglenes ellátás és felügyelet nélkül maradt, vagy elhelyezés hiányában ezek nélkül maradó, vagy ellátása, fejlődése szempontjából veszélyeztetett gyermek kaphat elhelyezést. A családok átmeneti otthona a szociális vagy családi krízis miatt lakhatási gondokkal küzdő, illetve védelmet kereső szülő és gyermeke együttes elhelyezését teszi lehetővé. Biztosítja a gyermek átmeneti gondozását, befogadja az otthontalanná vált szülőket, mindemellett pszichológiai és mentálhigiéniai segítséget is nyújt számukra. A családi egység megtartásával és a szociális munka eszközeivel segíti hozzá a családot az átmeneti gondozásra alapot adó ok megszüntetésére, a családi helyzet és lakhatás rendezésére.⁴⁷

III.3. Szakellátás

A szakellátás a valamilyen okból kifolyólag a családban nem nevelhető gyermekek számára nyújt helyettesítő védelmet, ennek keretében családpótló, vagy legalábbis a családi modellt megközelítő ellátást. A szakellátás személyes gondoskodást nyújtó ellátás, amelyet három fő pillér alkot: az otthont nyújtó ellátás, az utógondozói ellátás és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat. Ezen ellátási formákat a kijelölt megyei fenntartó: a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság⁴⁸ (megyei kirendeltsége) – biztosítja.

⁴⁵ Gyvt. 41.§ és 44/D. §

⁴⁶ Gyvt. 49.§

⁴⁷ Kereki: i.m. 52.o.

⁴⁸ 316/2012. (XI. 13.) Korm. rendelet a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságról

Az otthont nyújtó ellátás keretében az ideiglenes hatállyal elhelyezett, illetve az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermek számára kell biztosítani a Gyvt. szerinti teljes körű ellátást, a családi közegbe történő „visszagondozás” elősegítését, vagy ha ez nem lehetséges, örökbefogadásának elősegítését, továbbá a szükséges utógondozást.⁴⁹ E körben különleges, illetve speciális ellátást kell biztosítani az arra rászoruló, így a tartósan beteg, fogyatékkal élő, súlyos személyiségfejlődési és egyéb zavarokkal, pszichoaktív szerekkel küzdő gyermekek számára, amely kiterjed az egyéni szükségleteinek megfelelő oktatásra, ápolásra, szocializációját és rehabilitációját elősegítő kezelésekre is.⁵⁰ Otthont nyújtó ellátást biztosít többek közt a nevelőszülő, gyermekotthon és a fogyatékos személyeket ápoló, gondozó bentlakásos intézmény.

A nevelőszülőként az gondoskodhat családjából kiemelt gyermekről, aki 24. életévét betöltötte, büntetlen előéletű, cselekvőképes és megfelel a jogszabályi szinten is előírt alkalmassági és képesítési feltételeknek (a speciális és különleges nevelőszülőkre a gondozandó gyermek sajátos helyzetére tekintettel szigorúbb szabályok vonatkoznak).⁵¹ Amellett, hogy biztosítja a gyermek egészséges, kiegyensúlyozott fejlődését, hidat képez a gyermek és családja között, hiszen a nevelőszülőnél történő elhelyezés ideális esetben átmeneti jellegű, a cél az, hogy a gyermek képes legyen integrálódni a vér szerinti családjába, vagy beilleszkedni az örökbefogadó családba.⁵² A nevelőszülői hálózaton túl a gyermekotthonok biztosítanak otthont nyújtó ellátást a gondozott gyermekek számára a gyámhivatal által jóváhagyott egyéni elhelyezési és gondozási-nevelési terv szerint. Mindemellett utógondozói ellátást is biztosít fiatal felnőttek számára. A gyermekvédelmi gyámság ellátásának elősegítése érdekében a gyermekotthon együttműködik a gyámmal – aki a szülői felügyeleti jog ideiglenes szünetelése alatt látja el a szülők helyett a gyermek törvényes képviselőjét⁵³ – és a családgondozással kapcsolatos feladatok ellátásában is közreműködik. Sajátos formája a gyermekotthonnak a lakásotthon, ahol önálló lakásban vagy családi házban történik a gyermekek, fiatal felnőttek elhelyezése és gondozása, és amely a családi modell révén egyfajta arany középutat képez személytelenebb intézményi elhelyezés és a szűkebb, vérségi családforma között.⁵⁴ Kiemelendő továbbá a befogadó otthon, ahova a bekerülés történhet a hatósági intézkedések

⁴⁹ Gyvt. 53.§

⁵⁰ Módszertani útmutató a speciális ellátási szükségletű gyermekek oktatása, képzése tárgykörben, beleértve a szociokulturális eszközök használatát is. https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/09/7A_A-specialis-ellatasi-szuksegletu-gyermekek-oktatasa-kepze-se-targykorben.pdf (2024.10.15.) 6.o.

⁵¹ Gyvt. 54.§

⁵² <https://unicef.hu/igy-segitunk/hireink/a-neveloszuloi-ellatas-gyenge-pontjai> (2024.10.15.)

⁵³ https://www.ijsz.hu/UserFiles/gyermejjog_gya_m_web.pdf (2024.10.15.) 1.o.

⁵⁴ <https://bmgvk.hu/otthontnyujtoellatas/lakasesgyermekotthonok> (2024.10.15.)

körébe vonható, ideiglenes hatályú elhelyezéssel, nevelésbe vétellel, valamint ellátást biztosít az azonnali gondozási helyváltozással érintett gyermek számára is (pl. rendőrség által megtalált, vagy súlyosan veszélyeztetett gyermekek). Átmenetileg nyújt segítséget a krízishelyzetben levő gyermekek számára, a cél itt is a gyermek családi környezetbe, vagy korábbi gondozási helyére történő visszatérésének elősegítése.⁵⁵

A szakellátás „kimeneti fázisa” az utógondozói ellátás, amely a gondozott nagykorúvá válása után biztosítható. Az ellátási formára az a 18-24 (vagy felsőoktatási hallgatói jogviszony esetén 25) éves kor közötti fiatal felnőtt jogosult, aki létfenntartását jövedelméből önállóan nem képes biztosítani, nappali tagozaton tanulmányokat folytat, valamely szociális bentlakásos intézménybe várja felvételét vagy munkavégzésre irányuló jogviszonnyal rendelkezik. Az utógondozói ellátás támogató háttérrel nyújt az otthon nyújtó gondoskodásból kikerülő fiatalok számára, célja az önálló életvitel kialakítására és működtetésére irányuló készségek fejlesztése, hogy a fiatal a saját lábán megállva eredményesen illeszkedjen be a társadalomba.⁵⁶

A szakellátás gondozási helyei hálózat-szerűen működnek. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat a főváros és a 19 megye területi gyermekvédelmi szakszolgálatainak (a továbbiakban: TEGYESZ) egységes intézményeként működik, és a Gyvt. értelmében otthont nyújtó ellátást és területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást biztosít. A TEGYESZEK így kirendeltségek formájában végeznek koordináló, szolgáltatási, tanácsadói és szakértői tevékenységet. E körben főbb feladataik a gyermek gondozási helyének meghatározása érdekében egyéni elhelyezési terv készítése és javaslattétel, szakértői bizottságot működtetése, az örökbefogadás szakmai előkészítése, az örökbefogadó szülők felkészítése és az örökbefogadás utánkövetése. A TEGYESZEK az ideiglenes elhelyezés ellátására befogadó gyermekotthont és lakásotthont is működtetnek, biztosítják a gyermekvédelmi gyámi tevékenység ellátását is, valamint szakmai, módszertani segítséget nyújtanak a szakfeladatok ellátásához.⁵⁷

III.4. Gyermekvédelmi gondoskodás – hatósági intézkedések

A Gyvt. alapján a preventív szemléletre hangsúlyt fektetve az önkéntességen alapuló gyermekjóléti ellátások megelőzik a hatósági intézkedéseket. Az önkéntesség vagy legkisebb

⁵⁵ Vigh Katalin: A befogadó otthonok szerepe és jellemzői a fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban a 2014-től hatályos törvényi változások után <https://ojs.lib.unideb.hu/parbeszed/article/view/5819/5447> (2024.10.15.) 4.o.

⁵⁶ https://archiv.budapest.hu/Documents/gyermekvedelem/gyermekvedelem_rendszere.docx (2024.10.15.)

⁵⁷ Filó: i.m. 352. o.

kényszer, mint alapelv azt jelenti, hogy az ellátások igénybevétele általában önkéntes alapú, erre és a szülő, vagy törvényes képviselő csak meghatározott esetekben kötelezhető. A család életébe történő hatósági beavatkozásra csak akkor kerülhet sor, ha a gyermek érdekében feltétlen szükséges.⁵⁸ Amennyiben az alapellátás eredménytelennek bizonyul, vagyis ha a gyermek egészséges testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges ellátás a szülő együttműködésével nem biztosítható, vagy családjában történő gondozása egyéb ok miatt nem biztosított és a veszélyeztető körülmények orvoslása érdekében szükséges, a veszélyeztettség fokától függően a gyámhatóság a gyermekvédelmi gondoskodás keretében beavatkozik és a jogszabályban taxatív felsorolt intézkedések valamelyikét megteszi. Itt tehát a fokozatosság elve érvényesül; igazodni kell a veszélyeztetettség mértékéhez, mindezt a gyermek legjobb érdekét szem előtt tartva.⁵⁹

A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet megállapítása, mint hatósági intézkedés, hátránykompenzáló és egyben esélynövelő funkciójával a gyermek társadalmi integrációját hivatott elősegíteni. Meghatározása szociokulturális hátrányok mentén történik, a minősítést megalapozhatja a szülő (vagy családba fogadó gyám) alacsony iskolai végzettsége, alacsony foglalkoztatottsága, az elégtelen lakókörnyezet és lakáskörülmények. A hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet megállapítása a települési önkormányzat jegyzőjének feladat- és hatáskörébe tartozik, az erre irányuló eljárás külön kérelemre történik. Amellett, hogy kedvezményekkel jár, egyben biztosítékot is jelent a gyermek egészséges, komplex fejlődéséhez.⁶⁰

A védelembe vétel a legkevesebb beavatkozással járó hatósági intézkedés, amelyre akkor kerülhet sor, ha a gyermek veszélyeztetettsége az alapellátás igénybevételével nem szüntethető meg, de alaposan feltételezhető, hogy a családi környezetben biztosítható a gyermek fejlődése. Emellett a szabálysértési tényállást megvalósító gyermek, és a szabálysértést elkövetett, vagy bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt fiatalkorú védelembe vétele is elrendelhető. A gyámhatóság a védelembe vétellel egyidejűleg segítséget nyújt a család számára a gondozás-nevelés terén, emellett a veszélyeztettség oka megszüntetése érdekében bizonyos intézkedéseket is hozhat, így kötelezheti a szülőt, hogy keressen fel gyermekével valamely családvédelemmel foglalkozó személyt vagy szervezetet, vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat, emellett

⁵⁸ Rózsás Eszter: A gyermekvédelem rendszere. JURA, 2004/2., 142. o.

⁵⁹ Gyvt. 15.§ (4) bekezdés és 67.§ (1) bekezdés

⁶⁰ Balogh Karolina – Gregorits Péter – Rácz Andrea: A gyermekvédelmi intézményrendszer működési környezetének vizsgálata a 'gyermekvédelem mint szolgáltatás' értelmezési keretrendszer tükrében. https://www.esely.org/kiadvanyok/2019_3/26-47_balogh_gregorits_racz.pdf (2024.10.15.) 34.o.

a gyermeket érintő kifogásolt magatartás megszüntetése érdekében magatartási szabályokat is megállapíthat a szülő számára. A cél a gyermek családban nevelkedésének megőrzése a szülői kötelezettség teljesítéséhez történő segítségnyújtás révén.⁶¹

A védelembe vétel iránti eljárással szorosan összefügg a megelőző pártfogás, ugyanis elrendelésére kizárólag előbbi mellett van lehetőség.⁶² A jogintézmény elsősorban a gyermek- és fiatalkorú bűnözés visszaszorítását és az elkövetők hatékony integrálását célozza. A gyámhatóság, a pártfogó felügyelői szolgálat, valamint a család- és gyermekjóléti központ együttműködése szükséges az elrendeléshez. Olyan fiatalok körében alkalmazandó, akik kriminalizálódása saját személyükben rejlő vagy a családi közegen belüli körülményeknek köszönhető.⁶³

A családbafogadás is a gyermekvédelmi hatósági intézkedések körébe sorolható, a jogintézményt azonban – figyelemmel arra, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülő kérelmére, illetve beleegyezésével indul az eljárás – a Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyve szabályozza. A gyámhatóság ilyen esetben tehát – amennyiben az intézkedés egyben a gyermek érdekét is szolgálja – a gyermeket a szülő által megnevezett befogadó családnál helyezi el ideiglenesen, az arra okot adó körülmény (szülő egészségi állapota, távolléte, egyéb családi ok) fennállásáig.⁶⁴ Az ideiglenes hatályú elhelyezés feltétele a gyermek szülői felügyelet nélkül maradása vagy súlyos veszélyeztetettsége, másrészt az azonnali elhelyezés szükségessége. Ebben az esetben a súlyos veszélyeztetettségnek minősül a gyermeket életveszélynek kitevő vagy testi, értelmi, érzelmi fejlődését jelentős és helyrehozhatatlan károsodásnak kitevő bántalmazás, elhanyagolás. Az elhelyezésről a gyámhatóság mellett egyéb beutaló szervek (pl. rendőrség, ügyészség, menekültügyi hatóság) is rendelkezhetnek.⁶⁵

A nevelésbe vétel hatósági intézkedés célja otthont nyújtó ellátás biztosítása, amelyet a gyermek családban történő nevelkedéshez fűződő jogának figyelembevételével a gyámhivatal akkor rendel el, ha családba fogadó gyám rendelésére nem kerülhet sor és a gyermek családi környezet általi veszélyeztetettségét sem az alapellátás révén, sem védelembe vétel útján nem lehetett megszüntetni, és a megfelelő gondozás a gyermek családján belül nem biztosítható, vagy a

⁶¹ Dávid Lilla: Megelőző pártfogás vagy védelembe vétel? https://jog.tk.hun-ren.hu/uploads/files/Allam-%20es%20Jogtudomany/2013_3_4/2013-3-4-david.pdf (2024.10.15.) 48.o.

⁶² Gyvt. 68/D. § (4) bekezdés

⁶³ Herke-Fábos Barbara Katalin. "A megelőző pártfogás szerepe a bűnmegelőzésben." *Párbeszéd: Szociális munka folyóirat* 5.1 (2018)

file:///C:/Users/magya/Downloads/Herke_Fabos_A_megelozo_partfogolas_szerepe.pdf(2024.10.15.) 4.o.

⁶⁴ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 4:187.§

⁶⁵ Gyvt. 72.§

gyermeknek nincs szülői felügyeletet gyakorló szülője (pl. elhalálozás, felügyeleti jog bíróság általi megszüntetése miatt). Szintén idesorolandó az az eset is, amikor a gyermek nem helyezhető el ideiglenes hatállyal az örökbefogadó szülőknél és ismeretlen szülőktől származik, vagy a szülő az örökbefogadó szülők személye, személyes adatainak ismerete nélkül tett hozzájáruló nyilatkozatot.⁶⁶

A hatósági intézkedések körében, ha a gyermek speciális ellátása együttműködési problémája miatt nem kezdhető meg, és ez a gyermek egészségi, pszichés állapotát veszélyezteti, a speciális gyermekotthon vezetője legfeljebb negyvennyolc órára korlátozhatja a gyermek személyes szabadságát. A cél, hogy a gyermek képessé váljon részt venni a gondozási helyen folyó terápiás munkában. A személyes szabadság korlátozásának sajátos formája a nevelési felügyelet, amely elrendelésére a gyermek egészségi, pszichés állapota következtében tanúsított, önmagát és mások életét, testi épségét veszélyeztető magatartása következtében kerülhet sor, amely esetben a veszélyhelyzet elhárítása csak a gyermek zárt körülmények közötti felügyeletével, ellátásával hárítható el.⁶⁷

IV. Nemzetközi kitekintés

A gyermeki jogokkal foglalkozó egyezmények története egészen a XX. század első feléig nyúlik vissza. Miután elismerést nyert, hogy az emberi jogok nemzetközi jogi védelme elengedhetetlen, ezáltal nagyobb figyelmet kaphattak a gyermeki jogokat markánsabban védő szabályok is. Már az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) megalakulása előtt is születtek gyermekekre vonatkozó rendelkezést is magukba foglaló nemzetközi egyezmények. Kiemelendő az 1902-ben, Hágában elfogadott, kiskorúak gyámságának szabályozásáról szóló egyezmény, továbbá jelentős az 1919-ben megalakult Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) munkája is, amely a mai napig – immár az ENSZ szakosodott szervezeteként – dolgoz ki egyezményeket a gyermekmunka szabályozásával kapcsolatosan. A következő komolyabb lépést az 1924-ben elfogadott Genfi Nyilatkozat jelentette, amely a gyermekek védelmével összefüggésben az országok közötti együttműködés erősítését hangsúlyozta, kötelezővé azonban nem tette azt számukra. Az ENSZ megalakulását követően három, emberi jogi tárgyú egyezményt fontos megemlíteni a gyermeki jogok szempontjából; egyrészt az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, amely deklarálja többek között a házassághoz, családalapításhoz és a gyermekkor támogatásához való jogot, másrészt a Polgári

⁶⁶Dr. Hetesi Márta: Hatósági intézkedések a gyermek veszélyeztetettsége esetén. https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2022/05/hetesi-marta-hatosagi-intezkedesek_cimlappal.pdf (2024.10.15.) 36.o.

⁶⁷ Gyvt. 81/A-B.§

és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, amelynek 23. cikke a gyermek védelme érdekében teendő intézkedésekről rendelkezik házasság felbontása esetére, míg a 24. cikk a diszkrimináció tilalmával összhangban rögzíti, hogy a gyermeket minden olyan védelmi intézkedés megillet, amelyet helyzete, családja, társadalma részéről megkíván. Ugyanazon napon fogadta el a Közgyűlés a Gazdasági Szociális és Kulturális Jogok Egyezségokmányát, amelynek 10. cikke tartalmaz családjogi vonatkozású rendelkezéseket, a gyermek gondozásáért és neveléséért felelős család védelmével összefüggésben is. Időközben számos hasonló, gyermekek védelmének egyre nagyobb figyelmet szentelő egyezmény született. A teljesség igénye nélkül példaként említhetők a Pekingi, a Havannai és a Tokiói szabályok, amelyek a Rijádi Iránymutatásokkal együtt a fiatakorúak igazságszolgáltatásra vonatkozó szabályrendszerének négy pillérét alkotják, továbbá az 1961-es Európai Szociális Charta, amely a gyermekmunka területén túl a gyermekek jogi és gazdasági védelmével kapcsolatosan is fogalmaz meg intézkedéseket.⁶⁸

A XX. század második feléig tehát csak deklaratív jellegű nyilatkozatok születtek a gyermekek jogai tekintetében, az egyezményekben részes államokra nézve kötelező dokumentumok csak egy-egy rendelkezése érintette a gyermekjogokat, így felmerült a kifejezetten a gyermekek jogait részletesen szabályozó, valamint annak taxatív felsorolását tartalmazó nemzetközi egyezmény szükségessége. Ennek nyomán, 1989-ben fogadta el az ENSZ Közgyűlés a gyermekvédelem nemzetközi jogi szabályozásában mérföldkőnek számító, valamennyi részes ország gyermekvédelmi rendszerét megalapozó, Gyermekek Jogairól szóló New York-i Egyezményt (a továbbiakban: Egyezmény). Ez az első olyan nemzetközi egyezmény, amely átfogó és részletes szabályozással foglalkozik a gyermekek jogaival és védelmével. Az Egyezmény három nagy részre bontható; az első a gyermeki jogi katalógust tartalmazza, a második az ellenőrző apparátus felállításáról szól (Gyermejjogi Bizottság a továbbiakban: Bizottság), míg a harmadik az egyezményhez való csatlakozás lehetőségeit taglalja.⁶⁹ A jogosultságok a Thomas Hammarberg úrnak „3P-modellje” (protection-provision-participation) alapján három nagy kategóriába sorolhatók: (1) védelem, amely magában foglalja a bántalmazás, kizsákmányolás és elhanyagolás minden formájától való védelmet, (2) gondoskodás-ellátás, amelyhez az egészséges testi, lelki, érzelmi, értelmi fejlődéshez és a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítéséhez fűződő jogok sorolhatók, valamint (3) a

⁶⁸ Filó: i.m. 31-33.o.

⁶⁹ Dr. Rácskay Jenő: A gyermekvédelem hazai intézményrendszere: A gyermekek védelmét szolgáló ellátások és az azokat nyújtó intézmények Magyarországon.
[https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/racsokay_jeno_a_gyermekevedelem_hazai_intezmenyrendszere\[jogi_forum\].pdf](https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/racsokay_jeno_a_gyermekevedelem_hazai_intezmenyrendszere[jogi_forum].pdf)(2024.10.15.)

résztétel joga, ami a klasszikus szabadságjogokat rögzíti, és a gyermek közösség életében történő aktív részvételének erősítését célozza.⁷⁰ Az Egyezmény továbbá rendszeres jelentéstételre kötelezi az aláíró államokat, az Egyezmény végrehajtásával és a jogok érvényesülésével összefüggésben, amelyet a Gyermekjogi Bizottság ellenőriz és javaslatával elősegíti az Egyezményben foglaltak megvalósulását. A Bizottság a kormányok beszámolóival mellett civil szervezeteket és gyermekeket is meghallgat.⁷¹ Bár elsősorban az államok a dokumentumban foglalt kötelezettségek címzettjei, úgy gondolom mindannyian felelősek vagyunk abban, hogy elősegítsük a gyermekek jogainak érvényesülését.

IV.1. A Gyermekjogi Egyezmény érvényesülése hazánkban

Hazánk az aláírást követően az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdette ki az Egyezményt. A ratifikálás egyben törvénykezési kényszert is hozott magával, a belső jogot összhangba kellett hozni az egyezmény rendelkezéseivel. Ennek nyomán a rendszerváltást követően megalkotott Alaptörvény több, gyermekek és családok védelmét szolgáló rendelkezést is tartalmaz. Kiemelendő például a XVI. cikk (2) bekezdése, amely a gyermek megfelelő testi, szellemi, erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez, gondoskodáshoz való jogát rögzíti, vagy a XVIII. cikk, amely a gyermekek foglalkoztatásával kapcsolatosan fogalmaz meg szabályokat. Az Egyezmény nyomán született meg a már említett, hazai gyermekvédelem legfőbb jogi kereteit adó törvény: 1997. évi gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.). A fentebb már kifejtett, részletes elemzésre tekintettel nem fogom ismét ismertetni a jogszabályt, hanem az Egyezmény és a hazai szabályozás tükrében azt fogom bemutatni, hogy a magyar gyermekvédelmi rendszer mennyiben felel meg a nemzetközi elvárásoknak. E körben az ENSZ magyar országjelentésekre vonatkozó észrevételeit elemeztem. A kormány először 1998-ban, majd 2006-ban, 2014-ben és 2019-ben nyújtott be jelentést a Gyermekjogi Bizottsághoz.⁷²

Összességében elmondható, hogy a Bizottság a jelentésekre vonatkozó záró észrevételeiben üdvözli hazánk által tett jogszabályi kezdeményezéseket, és azokat nem vitatja. Aggodalomra a legtöbb esetben az adott okot, hogy a jogi reform keretében hozott intézkedések ellenére

⁷⁰ Dr. Bőcz Andrea: Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye és hatályosulása Magyarországon a benyújtott országjelentések alapján

<https://www.mabie.hu/attachments/article/1633/Az%20ENSZ%20Gyermekjogi%20Egyezm%C3%A9ny%C3%A9s%20hat%C3%A1lyosul%C3%A1sa%20Magyarorsz%C3%A1gon%20a%20beny%C3%Bajtott%20orsz%C3%A1gjelent%C3%A9sek%20alap%C3%A1n.pdf> (2024.10.16.) 9.o.

⁷¹ <https://unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezményrol>(2024.10.16.)

⁷² https://gyermekjogiegyezmeny.hu/?page_id=221(2024.10.16.)

egyes helyeken eltérések mutatkoznak az Egyezmény, illetve a belső jog rendelkezései között, továbbá az elméleti célkitűzéseket a gyakorlat nem minden esetben tükrözi maradéktalanul.

IV.11. Az első jelentés

Már az első jelentésre reagálva is hangot adott a Bizottság a családokon belüli és gyermekintézményekben előforduló bántalmazási esetek magas számával kapcsolatos aggodalmának. Szintén kiemelte a bántalmazási esetek vizsgálatának hiányát, valamint a fiatalok öngyilkosságok magas számát. Javaslatára alapján ösztönözte hazánkat az erőforrások (többek között) gazdasági és szociális jogok biztosítására történő fordítására, valamint ennek mentén a gyermekszegénység problémájának megoldására. Emellett pedig szorgalmazta a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatás és az Egyezmény, valamint az erre vonatkozó jogszabályok (mint a fentebb is említett Pekingi, Havannai, Tokiói Szabályok) rendelkezései közötti összhang megteremtését.⁷³

Megállapítható, hogy a Bizottság ezen javaslataiból ezidáig a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatás terén történt érdemi előrelépés, a hatályos anyagi és alaki büntető jogszabályok mind tartalmazznak speciális, gyermekeket védő, illetve számukra a korukra és fejlettségükre tekintettel kedvezőbb, méltányosabb rendelkezéseket, mind a sértetti mind az elkövetői oldal tekintetében.⁷⁴ A gyermekbántalmazás jelenleg is mindennapos probléma, az esetek száma rendkívül magas. A gyermekszegénység problémáját szintén nem sikerült a mai napig megfelelően kezelni, a szakkellátásba kerülő gyermekek elsődlegesen anyagi okból történő kiemelése – a törvényi tilalom ellenére – gyakran előforduló anomália.

IV.12. A második jelentés

A második jelentésre vonatkozó záró észrevételeiben a Bizottság szintén az erőforrások megfelelő elosztására ösztönözte hazánkat, különös tekintettel a szociális szférára, és a hátrányosabb helyzetben lévő gyermekekre, valamint a városi és vidéki települések közötti különbségek enyhítésére a gyermekjogok érvényesülése tükrében. Amellett, hogy elismeri, a magyar jogszabályok kötelező jelleggel rögzítik a gyermek legjobb érdekét, a gyakorlatban ezen elv nem érvényesül maradéktalanul, így a menekült, illetve etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek, különösen a romák tekintetében aggályos a helyzet. A roma közösséggel, roma

⁷³ <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Az-ENSZ-Gyermekjogi-Bizotts%C3%A1g%C3%A1nak-Z%C3%A1r%C3%B3-%C3%A9szrev%C3%A9telei-1998.pdf>(2024.10.16.)

⁷⁴ Kiskorú sértett esetén súlyosabb büntetési tétel, büntetőjogi felelősség alsó korhatára, fiatalok elkövetők esetében alkalmazható intézkedések, a fiatalok elleni büntetőeljárás, mint külön eljárás, különleges bánásmód a büntetőeljárás során stb.

gyermekkel szembeni diszkrimináció nemcsak itt, hanem az első záró jelentésben is megjelenik. Továbbá a kezdeményezés ellenére a gyakorlatban az az általános jelenség tapasztalható, hogy a gyermekek véleményét nem veszik kellőképp figyelembe, az őket közvetlenül érintő pl. felügyeletről szóló döntéshozatali folyamatban. Mindennek figyelembevételével a Bizottság szerint hazánkban nagyobb hangsúlyt kellene fektetnie a jogszabályi szinten rögzített elvek és kötelezettségek kikényszerítésére, hogy azok ne csak elméleti szinten létezzenek, hanem a gyakorlatban (pl. bírósági, közigazgatási döntések) is érvényesüljenek. Ismételten aggodalmát fejezte ki továbbá a Bizottság amiatt, hogy sok gyermek válik abúzus áldozatává a gyermekbántalmazás tilalmát rögzítő jogszabályi módosítás⁷⁵ ellenére. A probléma orvoslása érdekében a Bizottság itt is gyakorlati szempontú megoldásokat javasolt, nagyobb hangsúlyt kéne fektetni a megelőzésre, gyermekek bevonásával történő figyelemfelhívó és oktatókampányokra, esetek hatékonyabb kivizsgálására, az áldozatul esett gyermekek megfelelő fizikai és lelki támogatására, valamint krízis esetén sürgősségi mechanizmusok (pl. segélyvonal, menedékház) kialakítására.⁷⁶

Érzékelhető, hogy ezúttal is a gyakorlatorientált megoldások hiányát kifogásolta a Bizottság. Sajnálatos módon a mai napig ez a tendencia figyelhető meg a magyar gyermekvédelem terén. Bármennyire ideális egy jogszabály, nem fogja tudni betölteni célját, hogyha a megvalósításhoz szükséges eszközök nem állnak rendelkezésre.

IV.13 A harmadik, negyedik és ötödik jelentés

A harmadik, negyedik és ötödik összevont időszakos jelentésre vonatkozó záró észrevételeiben a Bizottság pozitívan fogadott több jogszabályi változást is, így az új Polgári Törvénykönyv gyermekek véleményének figyelembevételére vonatkozó szakaszát; az újonnan hatályba lépő Büntető Törvénykönyvet, amely immár számos olyan rendelkezést is magában foglal, amelyek elősegítik a gyermeki jogok védelmét; továbbá bizonyos emberi jogi tárgyú és gyermekek védelméről szóló nemzetközi egyezmény ratifikálását. Üdvözlendő kezdeményezésnek tekintette továbbá a Nemzeti Ifjúsági Stratégiát, illetve a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiát és cselekvési tervet, ugyanakkor egyben aggodalmát fejezte ki az említett stratégiákra és cselekvési programokra vonatkozó információk, így a végrehajtás értékelését és annak hatékonysága ellenőrzését szolgáló intézkedések hiánya miatt. Az aggályosnak tekintett főbb szegmensek és az ezzel összefüggő javaslatok majdhogynem megegyeznek a korábbi

⁷⁵ Gyvt. 6.§ (5) bekezdés

⁷⁶ <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g06/409/85/pdf/g0640985.pdf>(2024.10.16.)

zárójelentésben megfogalmazott aggályokkal, így a gyermekbántalmazás elleni hatékonyabb fellépés és megelőzés, gyermekszegénység elleni küzdelem, elegendő költségvetési forrás biztosítása és a gyermek mindenkinek felett álló érdeke érvényesülésének hiánya jelentette a legnagyobb problémát. Továbbá a bántalmazási esetek nagyfokú látenciájára tekintettel a Bizottság a gyermekek jogtudatosságának erősítését, és panaszmechanizmusok kialakítását szorgalmazta, az erőszakos cselekmények jelentése és a gyermekek megfelelő rehabilitációja érdekében.⁷⁷

IV.14 A hatodik jelentés

A hatodik időszakos jelentésre vonatkozó záró észrevételek között a Bizottság elismerte hazánk Egyezmény végrehajtása érdekében elfogadott szakpolitikai intézkedéseit, különös tekintettel a Digitális Gyermekvédelmi Stratégiára és a Barnahus létrehozására. Az egyes jelentésekre vonatkozó észrevételeket összevetve megfigyelhető, hogy a hazánk által tett, Bizottság által is üdvözlendő intézkedések száma egyre kevesebb, míg az aggodalomra okot adó területek száma az évek során nemhogy csökkent, hanem kibővült, tekintve, hogy a Bizottság korábbi javaslatai mellőzése miatt az akkori problémák továbbra is fennállnak.⁷⁸

Összegezve tehát a Bizottság észrevételeit megállapítható, hogy a jogszabályi környezet általánosságban megfelel az Egyezmény szellemiségének és az Egyezményben foglalt elvárásoknak. A probléma nem a jogszabályi háttérben keresendő, hanem a hiányzó eszközökben és feltételrendszerben. A ratifikálást követően, habár voltak törekvések hazánk részéről a gyermeki jogok biztosítása terén (gyermekvédelmi törvény, gyermekközpontú igazságszolgáltatás), az utóbbi években fejlődés aligha figyelhető meg. A gyermekvédelem területén a szükséges anyagi források évek óta nem biztosítottak, nagy a különbség az ország egyes régiói között, amelynek következtében a gyermekek nem minden településen rendelkeznek egyenlő esélyekkel. Az ajánlások ellenére nem történt érdemi, állami szintű intézkedés a gyermekek jogtudasítása terén, a magyar gyerekek nincsenek tisztában jogaikkal. A hétről hétre – ha nem napról napra – kibukó gyermekbántalmazási ügyek elszomorító képet festenek a hazai állapotokról, a Bizottság már hazánk elsőként – azaz múlt század végén – benyújtott jelentésére tett észrevételeiben is megfogalmazta a bántalmazási esetek magas számával kapcsolatos aggályait, valamennyi jelentésében pedig adekvát

⁷⁷https://gyermekjogiegyezmeny.hu/wp-content/uploads/2020/04/2014.-bizotts%C3%A1gi-%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9s_angol-1.pdf(2024.10.16.)

⁷⁸<https://gyermekjogiegyezmeny.hu/wp-content/uploads/2020/10/crc-c-hun-co-6-zaro-eszrevetelek-hun-wm.pdf> (2024.10.16.)

megoldási javaslatokat kínált hazánk számára – érdemi változás azonban a mai napig nem történt.

V.A gyermekvédelem kihívásai – rendszerszintű problémák

A rendszer – habár a reá vonatkozó jogszabályok (pl. fogalmak, kötelességek meghatározásával) lefektetik optimális működésének elméleti hátterét – a gyakorlatban nem tud megfelelően érvényesülni, feladatait elvégezni. A rendszer diszfunkcionális működése nem csupán egyetlen okra vezethető vissza, hanem több tényező együtthatása eredményének tekinthető.

V.1. Az alapellátás hatékonyságának és az integrált együttműködés hiánya

A gyermekvédelem alapvetően több alrendszerből tevődik össze, amelyek különböző funkciót töltenek be. Két nagy szegmense ennek az alapellátás és a szakellátás. A gyermekjóléti alapellátás feladata a gyermek testi, lelki, érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének, családban nevelésének elősegítése, veszélyeztetettségének megelőzése, vagy, ha az már fennáll, annak megszüntetése.⁷⁹ Következésképp az alapellátások preventív funkciót töltenek be, rajtuk keresztül megelőzhető a gyermek családból történő kiemelése is – amelyet egyébként a Gyvt. 38. § célként is rögzít –, továbbá a jogszabály alapelvéként is lefektetett, gyermek mindenek felett álló érdekét számos esetben az szolgálja, ha a gyermek családjában nevelkedhetnek és nem kerül a szakellátási rendszerébe. Fontos ebben a tekintetben, hogy valamennyi – akár ténylegesen vagy potenciálisan - veszélyeztetett gyermek minél hamarabb a gyermekjóléti szolgáltatás részét képező szervek, illetve személyek látókörébe kerüljenek. A gyermeket érintő probléma kellő időben való felismerése elősegíti, hogy minél hamarabb részesüljenek a számukra megfelelő ellátásban, lehetővé teszi a probléma családon belül való kezelését és a kiemelés elkerülését is. Ezen fajta megelőző szempontú védelem hatékonyságán azonban csorbítja egyrészt a jelzőrendszer hiányosságai.⁸⁰ Ahogy az korábban is kifejtésre került, nemcsak a tényleges, hanem az esetleges veszélyeztetettség jeleinek érzékelése esetén is kötelessége (lenne) a jelzőrendszeri tagoknak jelzéssel élni, azonban nem minden esetben történik meg, vagy nem megfelelő időben vagy nem egyértelműen, ezzel pedig a kárelhárító feladatukat mulasztják el ellátni. A napvilágot látott, jelzőrendszeri hiányosságok miatt

⁷⁹ Filó: i.m. 274. o.

⁸⁰ Bogács Ernő: Gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás együttműködésének lehetőségei in Gyermek- és ifjúságvédelmi Tanulmányok. Studies in Child and Youth Protection. https://oszkdk.oszk.hu/storage/00/01/49/13/dd/1/gyermek_es_ifjusagvedelmi_tanulmanyok_otodik_kotet.pdf (2024.10.16.) 25.o.

bekövetkezett gyermekbántalmazási esetek következményének tekinthető azon jogszabályi módosítás⁸¹, amely a jelentéstételi, illetve együttműködési kötelezettség elmulasztását szankcionálja. A fegyelmi eljáráson és munkajogi felelősségen túl akár a büntetőjogi felelősség is megállapítható, felmerülhet ugyanis, hogy az érintett tag cselekménye kimeríti a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés törvényi tényállását.⁸² A szankciókon túlmenően továbbá számos útmutató és módszertan született (és születik is), amelyek a gyermekekkel közvetlenül foglalkozó szakemberek számára nyújtanak segítséget például a bántalmazás vagy elhanyagolás jelei felismerésében és hogy mit, mikor, hogyan és pontosan kinek kell jelezni.⁸³ Ezutóbbi mindenképpen üdvözlendő kezdeményezés.

További jelentős problémát jelent az a tény, hogy a családból kiemelés háttérében gyakran anyagi okok (pl. lakhatási problémák) állnak. A szegénység önmagában azonban nem lehet ok az elválasztásra, ezt a Gyvt. 7. § (1) bekezdése is tiltja. Az anyagi veszélyeztetettségre visszavezethető kiemelés elkerülhető lenne – a megfelelő pénzügyi támogatáson túlmenően – az alapellátás keretein belül elérhető gondozással (családok vagy gyermekek átmeneti otthona, önkormányzati lakás, helyettes szülői nevelés révén).⁸⁴ Az átmeneti gondozási intézményeknél is érzékelhető azonban a kapacitáshiány, sokszor hosszú várólista van, az egyes intézmények országos területi eloszlása egyenlőtlen, a férőhelyek száma is igencsak bővítésre szorul. Amennyiben ezen alternatív szolgáltatások megfelelő módon és mértékben rendelkezésre állnának és a krízishelyzetben lévő családok a szükséges támogatást megkapnák, elkerülhető lenne a kiemelés és a szakellátásba kerülés.⁸⁵ Az elsődleges prevenció rövid távon nagyobb anyagi és emberi erőforrást igényel, hosszú távon azonban kifizetődő, nem csak a gazdaságosság, hanem a gyermekek szempontjából is.⁸⁶ Azzal párhuzamosan, hogy az alapellátás ún. „kapuőr” funkciójának ellátása érdekében a megelőzés nagyobb hangsúlyt

⁸¹ Btk. 209/A. §

⁸² BH2018.325. A foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés vétsége kapcsán az orvosi tevékenység esetében nem csak a „közvetlen gyógyítással” összefüggő foglalkozási szabályok megsértése alapozza meg a bűnösséget. Az orvosi tevékenységgel ténylegesen összefüggő, a beteg gyógyulását, és így a közvetlen veszély elhárítását szolgáló egyéb szabályok megszegése – mint a háziorvos számára nyitva álló, a kezelés kikényszerítését szolgáló eszköz, a bejelentési kötelezettség elmulasztása a gyermekjóléti szolgálatnál – is alkalmas a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bűncselekménye megállapítására.

⁸³ <https://hintalovon.hu/2019/02/12/miert-jelezz-ha-egy-gyermek-bajban-van/> (2024.10.18.)

⁸⁴ https://unicef.hu/wp-content/uploads/2024/02/0222_a-gyermekvedelmi-rendszer-kihivasi-unicef-magyarorszag.pdf (2024.10.18.)

⁸⁵ Alapvető Jogok Biztosának jelentése az AJB-2026/2017. számú ügyben

https://www.ajbh.hu/documents/10180/2602747/Jelent%C3%A9s+egy+anyagi+okb%C3%B3l+gyermekv%C3%A9delmi+szakell%C3%A1t%C3%A1sba+ker%C3%BCl%C3%A9s+vizsg%C3%A1lat%C3%A1r%C3%B3l+2026_2017.pdf/5de6d64a-83bb-ae08-3d5f-69fb69ea106b?version=1.0&t=1513085027364 (2024.10.18.)

⁸⁶ Farkas Ágnes: Néhány gondolat Takács Imre „Veszélyben a gyermekvédelem” című írásához in Párbeszéd: szociálmunka-folyóirat Vol. 2. (2015.) No. 2.

igényel, szükséges az egyes alrendszerek közötti integrált együttműködés erősítése is. Ahogy arra az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága is többször rámutatott, a gyermekvédelem részét képező intézmények ágazati irányításának fragmentáltsága – hiszen végső soron az egyes szakmai egységek különböző minisztériumokhoz tartoznak –, valamint a gyakori, ún. „salátatörvényekben” elfogadott szervezeti, strukturális változások jelentősen megnehezítik az együttműködést. A széttagoltság és az egységes irányítás hiánya, ennek révén a nem megfelelő kommunikáció és információáramlás a gyermekvédelem egyes részeinek – s így példának okáért a prevenció – perifériára kerüléséhez, eljelentéktelenedéséhez vezethet.⁸⁷

V2 Szakemberhiány

A gyermekvédelmi rendszert – és egyben az egész szociális szférát is – a kapacitáshiány jellemzi, miközben egyre többen kerülnek az ellátórendszer látókörébe. A szakemberhiány évek óta égető probléma. A KSH által közölt, családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokra vonatkozó táblázatos adatokból is kiolvasható, hogy 2011-2015 között⁸⁸ a foglalkoztatottak száma csökkenő, míg a szolgáltatást igénybe vevők száma növekvő tendenciát mutat,⁸⁹ emellett pedig 2010-től kezdődően egyre nő a szakellátásba kerülő kiskorúak száma is⁹⁰. Az alacsony társadalmi és anyagi megbecsültség, az elégtelen normatív támogatás révén azonban nehéz vonzóvá tenni a szakmát, a megüresedett helyeket feltölteni. A hiány orvoslása érdekében született „kompromisszumok” (miszerint nem feltétlen az adekvát szakmai körből érkező munkatársakkal kénytelenek feltölteni a megüresedett pozíciókat az ellátás biztosítása érdekében) azonban több aggályt is felvetnek. Amennyiben az intézményben foglalkoztatottak nem rendelkeznek kellő ismerettel, tapasztalattal, könnyen félreértelmezhetik a gyermek viselkedését, a mögötte húzódó okokat, amely elégtelen eszközválasztáshoz vezethet, ez pedig adott esetben nemhogy nem segít a traumatizált gyermekben az őt sérelem feldolgozásában, hanem a helyzet súlyosbodását is eredményezheti. A Gyvt. előírása alapján minden 12. életévét be nem töltött, nevelésbe vett gyermeket nevelőszülőnél kell elhelyezni⁹¹, azonban hiányzó nevelőszülők drasztikusan magas számára tekintettel ez a követelmény a gyakorlatban aligha tud megvalósulni. Egy felmérés⁹² szerint kb. kétezer nevelőszülő hiányzik a rendszerből, ezen belül is a speciális szükségletű gyermekek gondozását vállaló nevelőszülőkre lenne a legnagyobb szükség. Komoly gondot jelent az is, hogy a nevelőszülői hálózat utánpótlása nem

⁸⁷ https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2023/05/Gyermekjogi_jelentes_2022.pdf (2024.10.18.)

⁸⁸ Ezt követően további adat sajnos nem áll rendelkezésre.

⁸⁹ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0011.html (2024.10.18.)

⁹⁰ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0016.html (2024.10.18.)

⁹¹ Gyvt. 78.§ (2) aa)

⁹² <https://www.sos.hu/hirek/2000-neveloszulot-keres-az-orszag/> (2024.10.18.)

biztosított, amelynek következtében a rendelkezésre álló nevelőszülők átlagéletkora növekedik. A Gyvt. által maximalizált korkülönbség szerint a nevelőszülő legfeljebb ötven évvel lehet idősebb a gondozásba helyezett gyermeknél, a nevelőszülők alacsony száma, illetve „előregedése” folytán a gyakorlatban ez az életkor ennél még magasabb is lehet.⁹³ A szakemberhiány nemcsak a gyermekfelügyelői, nevelői kört érinti, pszichológusok és fejlesztőpedagógusok is hiányoznak a szférából. A kevés számú pszichológusnak pedig az esetek nagy számára tekintettel csupán a probléma feltárására, diagnosztizálására van kapacitása, a folyamatos terápiás kísérésre már kevésbé van mód. Ha a diagnosztizálás megtörtént, következő lépés a terápiás beavatkozás lenne, amely alkalmas a problémakezelésre, de a szakemberek leterheltsége mellett az ilyen fajta individualizált figyelemre a rendszer aligha képes.⁹⁴ Gyakori, hogy a terápiát gyógyszeres kezeléssel helyettesítik, ami a tüneteket valóban csillapítja, a tényleges problémát azonban meg nem szünteti. Erre korábban már az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága is felhívta a figyelmet a Magyarországról szóló jelentésében.⁹⁵ Az humán erőforrás hiánya csak fokozza a szférában dolgozók terheit, kevés szakemberre rengeteg gyermek jut, amely a gyermek és a család egyéni szükségleteinek kényszerű mellőzéséhez vezethet, továbbá végső soron a szociális munka tartalmának és értékének az erodálását eredményezi.

V3 Férőhelyhiány

A másik kritikus probléma a férőhelyek hiánya, amely nem minden esetben teszi lehetővé a gyermek számára megfelelő elhelyezést. A gondozási hely kijelölése az illetékes gyámhatóság feladata, amelyet a szakértői bizottság szakmai véleménye, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elhelyezési javaslata és egyéni elhelyezési terve mérlegelése alapján köteles ellátni.⁹⁶ A javaslattételkor az érintett szerveket, személyeket kötik továbbá a Gyvt. 79. § (3) bekezdésében rögzített, gyermekjogokból fakadó szempontok is. Ilyen például a testvérek együttes elhelyezése, vagy a gyermek korábbi lakóhelyétől való távolság. A nevelőszülők alacsony számára és a már fentebb is említett utánpótlás hiányára tekintettel azonban nehéz érvényesíteni ezen szempontokat, a szakemberek kényszerpályán mozognak. Egyre nagyobb számban fordul elő így a gyermekek szokásos tartózkodási helyüktől eltérő más településen, akár másik megyében történő elhelyezése, amely azonban ütközik a vér szerinti családdal

⁹³ Alapvető Jogok Biztosának jelentése az AJB-276/2023. számú ügyben a gyermekvédelmi szakellátásba vett, nevelőszülői gondoskodásban élő gyermekek ellátásával összefüggésben.

[https://www.ajbh.hu/documents/10180/3dae8c3a-0a60-e61c-e40a-ee1e61ef5b40\(2024.10.18.\)](https://www.ajbh.hu/documents/10180/3dae8c3a-0a60-e61c-e40a-ee1e61ef5b40(2024.10.18.))

⁹⁴ [https://gyermekut.hu/pdf/SZGYF_zarotanutmany.pdf\(2024.10.19.\)](https://gyermekut.hu/pdf/SZGYF_zarotanutmany.pdf(2024.10.19.))

⁹⁵ [http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf\(2024.10.19.\)](http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf(2024.10.19.))

⁹⁶ Gyvt. 79. § (1)

történő kapcsolattartás, valamint a hazagondozás elvével is. Aggályos továbbá több testvér együttes elhelyezése. Véleményem szerint a családjukból kiemelt gyermekek számára a testvéri kötelék fenntartása különösen fontos, az eleve kiszolgáltatott helyzetben egyfajta állandóságot, biztonságot nyújt számukra, hogy nincsenek egyedül egy teljesen új környezetben.⁹⁷ A Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkén alapuló, gyermek „mindenek felett álló érdekének, illetve legjobb, legfőbb érdekének” a vizsgálata kiemelten fontos a családi környezettől való megfosztás esetén, ez a legfőbb érdek pedig összefügg a családból kikerülő testvérek együttes elhelyezésével is. A testvérek pusztán férőhelyhiány miatt külön történő elhelyezése azonban sérti ezt az alapelvet.⁹⁸ (Természetesen vannak olyan esetek is, amikor szükségszerű vagy a legfőbb érdeknek megfelelően indokolt a szétválasztás, például a testvérek közötti korkülönbségre vagy bántalmazásra tekintettel.) A nevelőszülők alacsony, illetve stagnáló létszáma a 12 év alatti korcsoporton belül is a 3 év alatti gyermekek elhelyezését nehezíti meg különös. Napjainkban is körülbelül 50-100 csecsemő „várakozik” kórházban a születést követően akár hónapokig is, amíg a szakszolgálatok a szükségleteknek megfelelő férőhelyet keresik számukra. A nevelőszülői, továbbá az alternatív gondozási férőhelyek hiánya következtében az intézményes elhelyezésre nyílik sok esetben csak lehetőség.⁹⁹

VA Megfelelő képzések hiánya, elégtelen szakemberválasztás, magas fluktuáció

Annak érdekében, hogy részletes, adekvát képet kapjak a rendszer kihívásokról, interjút készítettem többek között egy, a szakellátás részét képező intézmény vezetőjével, továbbá a gyermekvédelmi alapellátáshoz sorolható civil szervezettel. Az intézmény befogadó otthonként működik egy megyeszékhelyen, ahol gyermekek átmenetileg kerülnek elhelyezésre, 45-90 napot töltenek itt. Az itt töltött idő alatt a szakemberek minden erejükkel azon dolgoznak, hogy segítsék a gyerekeket traumáik oldásában, hogy közösségbe illeszthetők legyenek. A több mint tíz éve alapított civil szervezet korábban tanodaként is működött, alapvető célja az esélyteremtés, egyfajta hátránykompenzáció egységként segíti az iskolák munkáját, a tanuláson túlmenően személyre szabott mentorálást is biztosítanak a gyermekek számára. Kapcsolatban állnak a családsegítő szolgálattal, továbbá a gyermekotthonnal is, és a foglalkozások révén előbbinél a kiemelés megelőzéséhez járulnak hozzá, utóbbinál pedig egyfajta kapcsolódási pont, bizalmi közeg kialakításával támogatják, mentorálják a gyerekeket. Az interjúk során a rendszer jelenlegi állapotával, rendelkezésre álló erőforrásokkal, a hatékony működés gátjaival

⁹⁷ AJB-276/2023

⁹⁸ AJB-276/2023

⁹⁹ Gyorsjelentés a 3 éven aluli gyermekek beáramlásáról a gyermekvédelmi szakellátás rendszerébe. OGYSZ. 2022.

és a hiányzó feltételekkel kapcsolatos kérdéseket tettem fel. Az általuk elmondottak, valamint az általam feldolgozott szakirodalom alapján a következőkben a rendszer szinte egészét jellemző minőségi szakemberhiány problémáját fogom bemutatni.

Mint a legtöbb rendszer, így a gyermekvédelem hatékonysága és megfelelő működése is nagy mértékben függ a benne dolgozó szakemberek felkészültségétől. A már korábban is említett, humán erőforrást érintő probléma több tényezőtől is függ. Az alacsony foglalkoztatotti létszám és az utánpótláshiány miatt a szakszolgálatok kényszerpályán mozognak, amely egy olyan „kompromisszumhoz” vezethet, hogy nem minden esetben a legalkalmasabb jelöltek közül kénytelenek választani, hanem azok közül, akik elérhetőek és hajlandók az anyagi szempontból kevésbe megbecsült szegmensben dolgozni. A megüresedett pozíciókra nehéz új, tapasztalt szakembert találni, a jelentkezők száma igen alacsony, akik jelentős része nem rendelkezik kellő tapasztalattal, így gyakran előfordul, hogy nincs lehetőség megfelelő szakemberek közül „válogatni”.¹⁰⁰ Önmagában az, hogy valaki rendelkezik a szükséges – akár felsőoktatási - végzettséggel, nem jelenti azt, hogy az adott személy egyben alkalmas is a gyermekkel való szakmailag megfelelő bánásmódra is. Az elméletben megszerzett tudást az élet adta váratlan, megoldásra váró helyzetek sokszor felülírják. A felvételt követően nem mindenhol biztosított a szakmában dolgozók számára a továbbképzés, speciális ismeretek átadása. Az ombudsman egy korábbi jelentésében is rávilágított arra, hogy sem az alap-, sem a szakellátásban dolgozók nem részesülnek megfelelő képzésben a gyermekbántalmazás egyes formáinak felismeréséhez, közöttük lévő különbségtételhez, és nem utolsósorban a traumatudatos kezeléshez szükséges ismeretek elsajátítása céljából.¹⁰¹ Több akadályozó tényező is felmerül a képzések elérhetőségét illetően; mindenekelőtt a finanszírozási nehézség tekintendő az egyik legnagyobb gátnak, továbbá a „garantáltan minőségi” képzések jellemzően a fővárosban, vagy megyeszékhelyeken kerülnek megszervezésre, a hátrányosabb helyzetű járások szakemberei számára a részvételi díj, az utazási költség (és az esetleg szállás) kifizetése nem minden esetben megoldott. Fontos lenne helyben (vagy legalábbis a térségben) is képzéseket tartani, amelyek a helyi igényekre és szükségekre reagálnak, gyakorlatorientált tudásátadás formájában.¹⁰²

A 2. pontban is írtakra visszautalva, a kellő tapasztalat, ismeretek hiánya ahhoz vezethet, hogy a szakember – bár a felvételhez szükséges kritériumoknak megfelel, ugyanakkor – nem minden esetben lesz képes a viselkedészavarok és az abúzus különböző formáinak felismerésére, azok

¹⁰⁰ AJB-276/2023

¹⁰¹ AJBH-2031/2011

¹⁰² A szociális és gyermekvédelmi ellátórendszer hiányosságai, nehézségei a hátrányos helyzetű járásokban, megoldási javaslatok és irányok. http://gyerekesely.maltai.hu/upload/file/VL_kutatas_2020_09_15 (2024.10.19.) 19.o.

kezelésére, és a gyermek számára megfelelő segítség, támogatás nyújtására. A gyermekvédelmi szakemberek látókörébe kerülő gyermekek között általános jelenség a traumatizáció. Úgyis mondhatjuk, hogy szinte nincs nem traumatizált gyermek, hisz mindannyian átestek kiemelés fájdalmas folyamatán. Mind az ún. „hozott” (pl. a kiemelést megelőzően átélt ártalmak), és mind az ún. „szerzett” (pl. rendszerabúzus, vagyis védelmet szolgáló rendszer diszfunkcionális működése okozta¹⁰³) trauma elszenvedése súlyosan károsíthatja a gyermek fizikai, de legfőképp a mentális egészségét. A gyermek „rossz viselkedése” ebből fakadóan az esetek túlnyomó többségében a trauma egy lehetséges következménye. Azonban, ha az adott szakember nincs ennek tudatában, nem így értékeli a kétséges (pl. agresszív) viselkedést, az a szakemberből is frusztrációt válthat ki, és elégtelen eszközválasztást, és ennek nyomán másodlagos traumatizációt is eredményezhet.¹⁰⁴ Mindennek fényében a több szempontból is megfelelő felkészültséget biztosító szakmai tréningek, képzések nélkülözhetetlen pillérei kéne, hogy legyenek a gyermekvédelmi hivatásnak.

V5. Magas kiegészi, fluktuációs arány és a szupervízió hiánya

Az alacsony anyagi és társadalmi megbecsültség, a szakemberhiány miatti óriási fizikai és lelki teher, a stressz és a kiegész következtében igen magas a fluktuáció.¹⁰⁵ A hivatásgyakorlás jelentős érzelmi, mentális leterheltséggel jár, a gyermekek által átélt traumatikus élmények ugyanis a velük foglalkozó felnőtteket is súlyosan érintheti. Ha a felgyülemlett feszültséget, negativitást nem sikerül oldani, annak következménye a szakember és a vele kapcsolatba kerülő gyermekek érzelmi, mentális állapotára is befolyással bírhat. A vikariáló vagy másodlagos trauma által kiváltott ún. „akadályozott gondoskodás” következtében a szakember tehetetlennek érezheti magát, mint aki nem tudja kezelni a gyermek tapasztalatait, nem tud megfelelően reagálni a gyermek lelkiállapotára. Ez tehát a gyermekek számára nyújtandó gondoskodás minőségét csökkenti, miközben a tehetetlenségérzet miatti stressz és mentális leterheltség csak fokozódik.¹⁰⁶ A kiegész megelőzése e tekintetben rendkívül fontos lenne a gyermekvédelmi szakemberek számára. A kiegész végett sokan pályaelhagyás mellett döntenek,

¹⁰³ Gyermekbántalmazás megelőzése és kezelése. https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/09/5A_Gyermekbantalmazas-felismerese-es-kezelese-a-gyermekvedelmi-szakellatasban.pdf (2024.10.19.) 24.o.

¹⁰⁴ <https://ojs.mtak.hu/index.php/egfejl/article/view/10758/8655> (2024.10.19.)

¹⁰⁵ Anne Campbell, Paula Mcfadden, Brian Taylor: Resilience and Burnout in Child Protection Social Work: Individual and Organisational Themes from a Systematic Literature Review https://www.researchgate.net/publication/274557013_Resilience_and_Burnout_in_Child_Protection_Social_Work_Individual_and_Organisational_Themes_from_a_Systematic_Literature_Review (2024.10.19.)

¹⁰⁶ Biztonságos terek – kibontakozó gyerekek. Traumatudatos szemlélet beépítése a gyermekvédelem mindennapi gyakorlatába. Gyakorlati útmutató. https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/34a6a92e-de59-4f4c-bb5f-c80bc14da255/Safe-Places,-Thriving-Children-Practice-Guidance_Hungarian.pdf (2024.10.19.) 97.o.

az ebből fakadó magas fluktuáció, gyakori váltakozás pedig nem csak a rendszer többi dolgozóját, hanem a gyermekeket is negatívan érinti, ugyanis az állandóság hiánya miatt kevésbe tudnak kapcsolódni, bizalmi kapcsolat kiépíteni. A mentálhigiéniai foglalkozás egyik lehetséges formája a szupervízió, amely a szakmai kompetenciák fejlesztését szolgálja konzultáción és önreflexión keresztül. Célja a hivatás során tapasztalt kihívások, problémák és konfliktusok feldolgozása, amelyek az egyén számára megterhelők és nem feltétlen képes velük egyedül megküzdni. Hazánkban azonban egyelőre a szupervízió nem képezi a mindennapok részét, állandó és ingyenes igénybevételére lehetőség nincs, sokak számára a nem is ismert a fejlesztő módszer.¹⁰⁷

VI. Pénzhiány – a rendszer egészét érintő forráshiány

A fentiekből következően valamennyi probléma fő forrása az alulfinanszírozottságra vezethető vissza. A KSH által rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy a kormány a szociális védelem társadalmi juttatásai közül a GDP egyre kevesebb hányadát fordítja családdal, gyermekekkel kapcsolatos kiadások fedezésére. Míg 2009-ben ez az arány a GDP 2,9%-át tette ki, addig 2022-ben ez mindössze 1,7% volt.¹⁰⁸ A gyermekekkel kapcsolatos kiadások jelentős részét a köznevelés területe teszi ki, majd ezt követik a gyermekvédelemmel is szorosabban összefüggő szociális és egészségügyi kiadások.¹⁰⁹ A megfelelő finanszírozás hiánya a fentebb említett problémákat eredményezi (szakember-, férőhely- és eszközhiány, fluktuáció) és gyakorlatilag ellehetetleníti a rendszer hatékony működését. Az alapvető pénzügyi feltételek biztosítása egy jó kiindulási pont, a szféra megfelelő infrastrukturális ellátottságához azonban egyszerre párhuzamosan, több fronton is szükség lenne a problémák kezelésére.

VI. Megoldási javaslatok és fejlesztési lehetőségek

A fejezet első részében a jelenleg már elkészült, illetve kilátásba helyezett javaslatokat fogom elemezni, míg a második részében a kutatás eredményeként általam is hatékonnak és a fennálló helyzetre megfelelő választ adónak ítélt megoldásokat ismertetem.

VI.1. A jogszabálmódosításokkal várható változások és problémák

2024 áprilisában nyújtották be az Országgyűlésnek az azóta már elfogadásra került törvény javaslatát, amelyben több, gyermekeket érintő jogszabály módosítását rögzítették.

¹⁰⁷ Ágazatközi szupervíziós csoport a kora gyermekkori intervencióban dolgozó szakemberek számára.

https://gyermekut.hu/pdf/ASZV_Modszer_tani_hatteranyag.pdf(2024.10.20.)

¹⁰⁸ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0003.html(2024.10.20.)

¹⁰⁹ https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2023/05/Gyermejkjogi_jelentes_2022.pdf (2024.10.20.)14. o

Összességében elmondható, hogy valamennyi javaslat a már hatályos rendelkezések szigorítását szorgalmazta, új kötelezettségek rögzítésével és szankciók kilátásba helyezésével.

VI.1.1. A Btk. módosítása

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: „Btk.”) új tényállással bővült, a 2024. szeptemberében hatályba lépett módosítás alapján a gyermekvédelmi jelzéssel kapcsolatos kötelezettség megszegésének vétsége két évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető.¹¹⁰ Emellett a Btk. a kiskorúak sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények 18. életévüket betöltött elkövetői esetében kizárja az elévülés¹¹¹, valamint a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét¹¹², továbbá a büntetett előélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól mentesülést is.¹¹³ Véleményem szerint a jelzési kötelezettség elmulasztásának bűncselekményként történő rögzítése nem jelent adekvát választ a problémára. A jelzőrendszeri tagok felelősségre vonására a tényállás megalkotása előtt is volt lehetőség. Egyrészt, amennyiben az érintett személy kötelezettségének nem tesz eleget, a gyámhatóság értesíti a fegyelmi jogkör gyakorlóját és javaslatot tesz a személy ellen fegyelmi felelősségre vonás megindítására. Másrészt a munkajogi szemponton túl, amennyiben a tag súlyos jogsértést követ el, úgy büntetőjogi felelősségének megállapítása is felmerülhet foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bűncselekménye miatt.¹¹⁴

VI.1.2. A Gyvt. módosítása

További szigorításokat vezettek be a már sokat említett, gyermekvédelem rendszerének jogi kereteit adó Gyvt. rendelkezési közé is. A legjelentősebb ezek közül a gyermekvédelmi intézményekben foglalkoztatott személyek alkalmassági vizsgálata, amelynek értelmében javítóintézetbe, gyermekotthonba és nevelőszülői hálózatba vezetőként, valamint szakmai foglalkoztatottként csak olyan személy nevezhető ki és foglalkoztatható, aki pszichológiai alkalmassági vizsgálaton, valamint a kifogástalan életvitel ellenőrzésében részt vesz és annak megfelel. Amennyiben az adott illető a pszichológiai vizsgálaton alkalmatlan minősítést kap, úgy nem foglalkoztatható, illetve a fennálló foglalkoztatásra irányuló jogviszonyt azonnali hatállyal, végkielégítés nélkül meg kell szüntetni. Korlátozott alkalmatlanság esetén a

¹¹⁰ Btk. 209/A. §

¹¹¹ Btk. 26. § (3) c)

¹¹² Btk. 38. § (5) c)

¹¹³ Btk. 98. § (4) bekezdés

¹¹⁴ A gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok együttműködésének elősegítése. A kapcsolati erőszak és az emberkereskedelem okozta ártalmak azonosítása és kezelése

<https://www.kapcsoljegybol.hu/files/shares/A%20gyermekv%C3%A9delmi%20jelz%C5%91rendszeri%20tagok%20egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9se%20tananyag.pdf> (2024.10.20.) 83.o.

jogviszony megszüntetéséről, valamint az érintett személy továbbfoglalkoztatásáról való döntés joga a munkáltatói jogkör gyakorlóját illeti.¹¹⁵ A kifogástalan életvitel ellenőrzése keretein belül nemcsak az intézményhez kötődő személy, hanem a vele közös háztartásban élő hozzátartozói személyes és bűnügyi adatait is ellenőrizheti az illetékes szerv, amely a személyes adatokon túlmenően a jövedelmi és vagyoni viszonyokra vonatkozó adatokra is kiterjed.¹¹⁶ Az ellenőrzést a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve, a Nemzeti Védelmi Szolgálat (a továbbiakban: NVSZ) végzi,¹¹⁷ amely továbbá nyíltan vagy a rendőri jelleg leplezésével környezettanulmányt is végezhet az érintett lakó- illetve tartózkodási helyén, valamint munkahelyén. Az ellenőrzés pályázók esetén a foglalkoztatásról való döntés előtt kötelező jellegű, míg foglalkoztatottak esetén évente legfeljebb egyszer, soron kívül is elrendelhető, amennyiben a munkáltató tudomására jutott információkból alapos okkal lehet következtetni a kifogástalan életmódra. Amennyiben ezutóbbi megállapítást a nyer, a szankció szintén a foglalkoztathatóság kizárása, valamint a jogviszony fennállása esetén annak végkielégítés nélküli megszüntetése.¹¹⁸

A pszichológiai vizsgálat (ezen belül is a kompetenciavizsgálat) meglátásom szerint alapvető fontosságú, ennek szükségességével és hasznossággal egyetértek, ugyanakkor a kifogástalan életvitel, mint követelmény és annak ellenőrzése több aggályt is felvet. Az NVSZ tájékoztatása alapján a környezettanulmány részben egy helyszíni beszélgetést jelentene, amely az illető szokásainak, életmódjának a felmérését szolgálja¹¹⁹, ugyanakkor jogi szabályozás nem rögzíti ennek pontos módját, menetét. Nem világos tehát, hogy az ellenőrzés ezen része a miként realizálódna. Kifogásolható továbbá az érintett személy magatartására, családi és lakókörnyezeti kapcsolataira alapozott megkérdőjelezhetőség is, ezen feltételek ugyanis túlzottan általános jellegüknél fogva teret engedhetnek a szubjektív, önkényes értelmezésnek, értékelésnek. Ez azért is aggályos, mivel az NVSZ csupán tájékoztat az ellenőrzés eredményéről, így a társadalmi elvárásoknak való megfelelésről, valamint a gyermekvédelmi munkára való alkalmasságról történő döntés a munkáltató diszkrecionális jogkörébe tartozik. A normavilágosság, vagyis a jogszabályok egyértelműségének és világosságának követelménye sérelmének elkerülése végett célszerű lenne az egyes fogalmakat magyarázó értelmező rendelkezések jogszabályba történő beépítése. Ezen túlmenően a vizsgálat egyes szakértők

¹¹⁵ Gyvt. 10/C – 10/D.§

¹¹⁶ Gyvt. 1. melléklet

¹¹⁷ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 7. § (1) ab)

¹¹⁸ Gyvt. 10/E – 10/H.§

¹¹⁹ <https://nvsz.hu/hirek/?p=278> (2024.10.20.)

szerint a gyermekvédelemben dolgozók és velük közös háztartásban élők adatvédelmi és személyiségi jogai szempontjából is vitatható.¹²⁰

Véleményem szerint nem jogszabályok módosítása vagy a jogi szabályozás kibővítése jelentené a megoldást, sőt, a túlszabályozás gyakran a hatékonyság gátját képezi. A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény egy nagy felháborodást kiváltó gyermekotthonban elkövetett visszaélés nyomán született. Megfelelő szakemberek kiválasztását tűzi ki célul, azonban a nemzetbiztonsági jellegű ellenőrzések nem alkalmasak a szakemberek szűrésére. A vagyoni és jövedelmi viszonyokra vonatkozó vizsgálatot példának okáért alkalmatlannak tartom erre a feladatra, az anyagi körülményekből ugyanis nem lehet arra következtetni, hogy az egyén miként bánik a gyermekekkel.¹²¹ A hatalmi szigorral egybekötött szankcióközpontú szemlélet növeli a dolgozók fenyegetettségét, és csökkenti az amúgy is gyenge lábakon álló bizalmat, míg a pályaelhagyók számát fokozza. Bármilyen nemes célt is szolgál egy jogszabály, célját nem fogja tudni betölteni, ha figyelmen kívül hagyja a társadalmi szükségleteket, nem követi a változásokat, szakma által támasztott elvárásokat. A szakmai színvonal emelését nem ellenőrzésekkel, hanem az anyagi és társadalmi megbecsültség megteremtésével, valamint megfelelő képzések elérhetővé tételével kellene biztosítani.

VI.1.3. Üdvözlendő kezdeményezések

A jogalkotás kritikusabb pontjai mellett született több, pozitív rendelkezés is. Az egészségügyi hatósági és igazgatási tevékenységről szóló 1991. évi XI. törvény tervezett módosításaként szigorodnak a gyermekek számára szervezendő táboroztatásban résztvevő személyekkel szemben támasztott feltételek, így egyes bűncselekmények – mint pl. a kóros szenvedélykeltés, szexuális erőszak vagy szeméremsértés – elkövetői sem táboroztatás szervezésben, sem a lebonyolításában nem működhetnének közre.¹²² Ez a módosítás a dolgozat készítésekor nem lépett hatályba. Úgy gondolom ezen kezdeményezés üdvözlendő, a büntettek nyilvántartása alapján lehetőséget biztosítana a gyermekekkel foglalkozó személyek szűrésére, ezáltal megelőzve a gyermekek potenciális veszélynek történő kitételét és esetleg jogsértés

¹²⁰ <https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/wp-content/uploads/2024/06/ALLASFOGLALAS-Gyerekvedelmi-jogszabaly-modositas-2024.docx.pdf> (2024.10.20.)

¹²¹ Nevelőszülők esetében a hitelállomány, kölcsöntartozás összege esetleg indikátor lehet az alkalmasság tekintetében, gyermek legjobb érdekét szolgáló bánásmód tekintetében.

¹²² <https://www.parlament.hu/irom42/08217/08217.pdf> (2024.10.20.) 2.o.

megtörténtét. Az „Epipóban” elkövetett, és csak évek múltán felszínre került visszaélések¹²³ is jól szemléltetik az ilyen ellenőrző jellegű szabályozás szükségességét a táborokban (és egyéb gyermekeket érintő zárt közösségekben is). Szintén pozitív példaként említhető az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény azon módosítása, amely főként a cyberbullying elleni fellépést szolgálja. A rendelkezés az online térben személyiségi jogaiban megsértett kiskorúak számára nyújt jogérvényesítési lehetőséget egy egyszerűbb eljárás révén¹²⁴, a kifogásolt tartalmak jelentése és eltávolíttatása érdekében. Ehhez kapcsolódóan említendő még a nemzeti köznevelésről, valamint a szakképzésről szóló törvényekben is hatályba lépő azon rendelkezések, amelyek értelmében az intézményeknek biztosítaniuk kell a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által fenntartott internetes tájékoztató és segítségnyújtó szolgálat elérhetőségének megismerhetőségét a diákok, tanárok és szülők számára egyaránt.¹²⁵ Ezen intézkedések az internethasználat elterjedésével megjelenő, fiatalokat érintő veszélyekkel szemben hivatottak védelmet nyújtani, (mint az online zaklatás során a bántó, megalázó vagy adott esetben kényszerű szexuális jellegű tartalmak) és fokozni a gyermekek online biztonságát.

VI.2. Megoldási javaslatok

A fentebb elemzett törvényjavaslat indokolásából is kitűnik, hogy a jogalkotó a módosításokkal a gyermekek védelmének erősítését és biztosítását tűzte ki célul, ugyanakkor szigorítások helyett a problémák kezelésére véleményem szerint gyakorlatorientált megoldások nyújtásának adekvát választ, a „gyermek mindenek felett álló érdekét” szem előtt tartva.

A Gyermejjogi Civil Koalíció *„Mit kíván a magyar gyermekvédelem?”*¹²⁶ című reformcsomagja a rendszer egészét érintő problémák vonatkozásában olyan megoldásokat fogalmaz meg, amely változásokra feltétlenül szükség lenne. Ezek közül is kiemelendő elsőként a megfelelő finanszírozás szükségessége, hiszen az általam korábban is vázolt problémákra reflektálva, a rendszer diszfunkcionális működésének fő forrása a pénzhiányra vezethető vissza. Az állami norma nem elegendő a hatékony feladatellátáshoz. A javaslatban is említett, legalább 3%-os GDP ráfordítás javítana a férőhely- és szakemberhiányon is. Ez csökkentené egyrészt a

¹²³ A tábor vezetője egy olyan ismert televíziós személyiség és tanár volt, aki több esetben is szexuálisan bántalmazott gyerekeket, nem csak a tábor alkalmával, hanem az iskolában is. <https://444.hu/2014/07/09/koitusz-utan-minden-allat-szomoru> (2024.10.20.)

¹²⁴ 2001. évi CVIII. törvény elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről 13. § (13) bekezdés

¹²⁵ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 25. § (5e) bekezdés és 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről 33. § (4) bekezdés

¹²⁶ [https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/aktualis/mit-kivan-a-magyar-gyermekevedelem-javaslatcsomag/\(2024.10.20.\)](https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/aktualis/mit-kivan-a-magyar-gyermekevedelem-javaslatcsomag/(2024.10.20.))

gyermekvédelmi dolgozók leterheltségét, az anyagi megbecsültség biztosítása révén a pályaelhagyók számát, mindemelett a fiatalok számára is vonzóbbá tenné a hivatást, a férőhelyek növelésével pedig valamennyi gyermek a szükségleteinek megfelelő gondozási helyen kerülhetne elhelyezésre.

A megtartás és fluktuáció csökkentése mellett fontos a szakemberek megfelelő kiválasztása is. A Gyvt. módosítás tekintetében már említett pszichológiai vizsgálat – különösen a kompetenciafelmérés, helyzetgyakorlat, szimuláció – egy jó szűrőként is szolgálhat, a kifogástalan életvitel ellenőrzése azonban rendkívül aggályos és kontraproduktív hatása is lehet a jövőben. A minőségi szakembergárda biztosítása érdekében a vagyoni körülmények vizsgálata helyett gyakorlatorientált képzéseket kéne biztosítani nem csak a pályakezdők, hanem a már régóta gyermekekkel foglalkozók számára is. Különösen fontos az érzelmi stabilitás, a stressztűrő képesség és az empátikus készségek fejlesztése. E téren a traumatudatos szemlélet elsajátítása nyújthatna kiváló alapot. A traumatudatos megközelítés lényege a trauma egyénre gyakorolt hatásainak felismerése és figyelembevétele, valamint ennek megfelelően az egyén szükségleteinek megfelelő gondoskodás nyújtása. A gondozásba vételüket megelőzően a gyermekek igen nagy hányada él át traumát, ugyanakkor a bántalmazást, elhanyagolást elszenvedő gyermekek ellátásában ez a fajta tudatosság azonban sokszor hiányzik.¹²⁷ A SOS Gyermekfalvak nemzetközi csapata egy uniós finanszírozású projekt keretében készített egy gyakorlati útmutatót, amely részletesen elemzi a trauma gyermekekre gyakorolt hatásait, a traumatizált gyermekekkel való megfelelő bánásmódot, illetve a gyermekekről gondoskodó személyek mentális leterheltségének kezelését is.¹²⁸ Az ilyen útmutatók mellett több hazai civil szervezet is nyújt képzési lehetőségeket nem csak a szociális szférában dolgozók, hanem gyermekekkel foglalkozók számára is. A Hintalovon Alapítvány a gyermekbántalmazás, az SOS Gyermekfalvak a traumatudatosság témájában indított képzéseket. Úgy gondolom, mivel a gyermekvédelem törvény alapján elsősorban állami feladat, így az államnak kéne biztosítani a képzések elérhetőségét is, akár a már meglévő képzési programok anyagi támogatásával és a szervezetekkel történő szorosabb együttműködéssel, vagy saját képzési központok létrehozásával, amelyek ténylegesen a gyermekekkel kapcsolatba kerülő szakemberek megfelelő felkészültségét fogják biztosítani. Ehhez kapcsolódóan szintén nagyobb hangsúlyt kéne fektetni, és állandó, ingyenes lehetőséget kéne biztosítani a már korábban is említett

¹²⁷ Traumatudatos ellátás. Útmutató a 0-3 éves gyerekekkel foglalkozó szakemberek számára. <https://nobadkid.org/pdf/ECLIPS-Traumatudatos-ellatas-protokoll.pdf> (2024.10.20.) 9.o.

¹²⁸ Safe Places, Thriving Children. Embedding Trauma-Informed Practices into Alternative Care Settings <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/be6ae273-3aeb-4024-9db9-a51001266768/TIP-Final-publication.pdf> (2024.10.20.)

szupervízióra, amely a mentálhigiénias feltöltődés révén csökkenti a szakemberek terheit és egyben hozzájárulhat a kiégés és a fluktuáció csökkenéséhez. A szupervízió egyben egyfajta kontroll lehetőséget is biztosít, a kifogástalan életvitel ellenőrzéstől eltérően azonban fenyegető jelleg nélkül. Az UNICEF már több éve kínál ingyenes szupervíziós lehetőséget pedagógusok, valamint az alap- és szakellátásban dolgozók számára, és a szervezet által folytatott kutatás alapján nagy igény is mutatkozik rá.¹²⁹

Az alapellátás, mint a gyermekvédelem preventív funkcióját betöltő alappillérnek a megerősítése is megoldást jelenthet a rendszer terheinek csökkentésére, ugyanis megelőzhetővé teszi a szakellátás szükségességét. Mivel a kiemelés ultima ratio jellegű, tehát arra csak végső esetben kerülhetne sor, a rendszernek mindent meg kell tennie a prevenció érdekében. Ugyanakkor megállapítható, hogy többnyire a már megtörtént esetek kerülnek a gyermekvédelem látókörébe, és az erőforrások is elsődlegesen a már tényleges veszélyeztetettség és a bekövetkezett bántalmazás következményeinek eltüntetésére irányul. A gyermekvédelem akkor hatékony, ha a megelőző funkcióját is el tudja látni.¹³⁰ A gyermekes családok anyagi támogatása kiemelten fontos lenne e körben, a szakellátásba került gyermekek nagy hányadát anyagi és szociális okból emelik ki családjukból, holott a Gyvt. ezen elsődleges okból történő kiemelését kifejezetten tiltja. Vitatott, és sokszor nem egyértelmű annak az eldöntése, hogy a gyermek veszélyeztettsége valóban csak anyagi természetű, illetve, hogy mennyiben terheli a szülőt a felelősség a helyzet kialakulásáért, megoldatlanságáért. Természetesen nem lehet pusztán a családokat anyagilag segíteni hivatott pénzbeli ellátásokra hagyatkozni, a rendszeres munkavégzés megteremtése ennél jelentősebb feladat. Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni a gyermekek után járó juttatások évek óta stagnáló, ezáltal elértéktelenedő jellegét sem. A családi pótlék összege több mint 15 éve nem emelkedett. A pénzbeli ellátáson túlmenően fontos lenne a gyermekjóléti szolgáltatás erősítése, ezen belül is a családsegítés, amely a tanácsadás, egyéni és csoportos preventív programok és kríziskezelés révén támogatja a családokat, valamint figyelemmel kíséri a gyermekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét, ezáltal megelőzheti vagy megszüntetheti azokat a bántalmazási helyzeteket, ahol gyermek az áldozat.¹³¹ Mindezek erősítése és elérhetőségének biztosítása mellett szükség van természetesen a család részéről történő együttműködésre is, illetve a szülői

¹²⁹ Gál Nóra – Szlankó Viola: UNICEF Magyarország Szupervízió Valódi segítség a gyerekekkel foglalkozó szakembereknek. https://unicef.hu/wp-content/uploads/2021/11/unicef_magyarorszag_szupervizio_program_tanulmany_2021.pdf (2024.10.20.) 24.o.

¹³⁰ Roth: i.m. 193.o.

¹³¹ Filó: i.m. 321. o.

kompetenciák fejlesztésére, családlátogatás, ismeretterjesztés, különböző szociális (pl. munkaközvetítő, egészségügyi, terápiás) szolgáltatásokkal történő összekapcsolás révén.

A kiemelés oka számos esetben a bántalmazás, így a korai jelek felismerése nagy jelentőséggel bír. Pozitív példaként említhető, hogy számos útmutató és módszertan létezik¹³², amely a bántalmazás tüneteinek felismerését, és a gyermek érdekében történő segítségkérést taglalják. Véleményem szerint ezen útmutatók ismerete, alkalmazása nagyobb hangsúlyt igényel, hiszen bár elsőre evidensnek tűnhet, a bántalmazás nem minden esetben egy szemmel is jól látható zúzódás a gyermek karján, nem minden tünet utal egyértelműen abúzusra, különösen, ha az a gyermek viselkedésében mutatkozik meg. A jelzőrendszeri tagokban sem a fenyegetettségérzetet, hanem a tudatosság és az érzékenyítés fokozása révén egy gyermekközpontú szemlélet elsajátítását kellene erősíteni, és ezáltal a jelzéstételi és együttműködési hajlandóságot fokozni. A gyermekekkel kapcsolatba kerülő felnőtteken túl a gyermekek tudatosítása is rendkívül fontos, hiszen sok esetben nem is érzékelik, hogy mi is történik velük, fel sem fogják, hogy bántalmazás áldozatai. Az iskolákban ilyesfajta tananyag átadása, akár egy interaktív óra keretében, segítené a gyermeket is a bántalmazás felismerésében, akár saját maga, akár egy környezetében élő gyermek az érintett. Az UNICEF kifejlesztett egy telefonos applikációt¹³³, amely lehetőséget nyújt mind az áldozat, mind a szemtanú számára, hogy szakember támogatását vagy azonnali segítséget vegyen igénybe. Az alkalmazás segít felismerni és megelőzni a bántalmazás különböző formáit, továbbá azt is megtanulhatják a gyerekek, hogyan kezeljenek bizonyos szituációkat, kihez fordulhatnak segítségért. Vészhelyzet esetén egy kattintással hívható a 112, valamint a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány¹³⁴ lelkisegély-vonala, illetve a helyzetjelentő funkció révén egy előre beállított címre SMS-t is lehet küldeni a GPS koordinátákról. Úgy gondolom az applikáció a modern kihívásokra pozitívan reagáló kezdeményezés, a mai, digitális világban a legtöbb gyermeknek már van saját mobiltelefonja, az applikáció révén bárhol és bármikor szinte azonnali segítséget tudnak kérni.¹³⁵

¹³² pl.: Az EMMI által kiadott, a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan; az UNICEF gyermekvédelmi kisokosa a bántalmazás ellen,

¹³³ <https://unicef.hu/ezt-tesszuk-itthon/segitunk/helpapp> (2024.10.21.)

¹³⁴ <https://kek-vonal.hu/>(2024.10.21.)

¹³⁵ <https://unicef.hu/sajto/sajtokozlomenyek/a-bantalmazott-gyerekek-sokszor-nem-erzik-hogy-ami-veluk-tortenik-az-nem-termeszetes-kozos-felelossegunk-tenni-a-gyermekbantalmazas-ellen>(2024.10.21.)

VII. Konklúzió

A médiában egyre gyakrabban megjelenő, gyermekkel szembeni visszaélésekről beszámoló ügyek¹³⁶ a közvélemény figyelmét a gyermekbántalmazás témájára erőteljesebben ráirányították. Rávilágítottak továbbá a rendszert – sajnos évek óta – érintő súlyos hiányosságokra. A problémák összetettségére tekintettel a bántalmazás megelőzése és a gyermekvédelem diszfunkcionális működésének megszüntetése nem csupán egy szektor feladata, többszintű együttműködést kíván, és a gyermekvédelemre szakosodott intézményeken túl valamennyi, gyermekekkel kapcsolatba kerülő szerv, mint az egészségügy, oktatás és hitközségek egységes összefogására lenne szükség. Nem a jogszabályi szigor, hanem a gyermekvédelmi rendszer egészét érintő reform, a hatékonyság biztosítása, az állami normatíva növelése, képzések és a dolgozók anyagi és erkölcsi megbecsültségének biztosítása révén minőségi személyi és tárgyi feltételek megteremtése és a társadalmi szintű összefogás az, amire a rendszernek – és végső soron a gyermekeknek szüksége van. Figyelemmel arra, hogy a gyermekvédelem az utóbbi időben a közérdeklődés és közbeszéd középpontjába került, bízom benne, hogy ennek hatására valódi, rendszerszintű megoldások fognak születni, amelyek segíthetnek megelőzni a bántalmazási eseteket és biztosítják a gyermekvédelem megfelelő, gyermekek legjobb érdekét szolgáló működését.

¹³⁶ <https://index.hu/24ora/?cimke=gyermekb%C3%A1ntalmaz%C3%A1s> (2024.10.22.)

Forrásjegyzék

Jogforrások

1. 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló
2. 1991. évi LXIV. törvény A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
3. 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
4. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
5. 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről
6. 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
7. 316/2012. (XI. 13.) Korm. rendelet a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságról
8. 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
9. BH2018.325
10. 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
11. 2001. évi CVIII. törvény elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről
12. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
13. 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről

Felhasznált irodalom jegyzéke

1. Alapvető Jogok Biztosának jelentése a gyermekbántalmazásról. AJB-2031/2011 <https://www.ajbh.hu/-/a-gyermekebantalmazasrol>
2. Alapvető Jogok Biztosának jelentése az AJB-2026/2017. számú ügyben
<https://www.ajbh.hu/documents/10180/2602747/Jelent%C3%A9s+egy+anyag+okb%C3%B3l+gyermekv%C3%A9delmi+szakell%C3%A1t%C3%A1sba+ker%C3%B3l%C3%A9s+vizsg%C3%A1lat%C3%A1r%C3%B3l+2026+2017.pdf/5de6d64a-83bb-ae08-3d5f-69fb69ea106b?version=1.0&t=1513085027364>
3. Alapvető Jogok Biztosának jelentése az AJB-276/2023. számú ügyben a gyermekvédelmi szakellátásba vett, nevelőszülői gondoskodásban élő gyermekek ellátásával

összefüggésben. <https://www.ajbh.hu/documents/10180/3dae8c3a-0a60-e61c-e40a-ee1e61ef5b40>

4. Balogh Anna: Iskoláztatás – elhanyagolás – veszélyeztetés
<https://ugyeszeklapja.hu/?p=2277#easy-footnote-13-2277>
5. Balogh Karolina – Gregorits Péter – Rácz Andrea: A gyermekvédelmi intézményrendszer működési környezetének vizsgálata a 'gyermekvédelem mint szolgáltatás' értelmezési keretrendszer tükrében. https://www.esely.org/kiadvanyok/2019_3/26-47_balogh_gregorits_racz.pdf
6. Barabás A. Tünde (szerk.) (2023): Alkalmazott kriminológia. Budapest: Akadémiai Kiadó – Ludovika Egyetemi Kiadó. https://mersz.hu/dokumentum/m1139alkal67/#m1139alkal_65_p2
7. Bogács Ernő: Gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás együttműködésének lehetőségei in Gyermek- és ifjúságvédelmi Tanulmányok. Studies in Child and Youth Protection. Szülői kompetenciafejlesztést célzó modellprogramok a gyermekjóléti szolgáltatások tárházába
https://oszkdk.oszk.hu/storage/00/01/49/13/dd/1/gyermek_es_ifjusagvedelmi_tanulmanyok_otodi_k_kotet.pdf
8. Dr. Böcz Andrea: Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye és hatályosulása Magyarországon a benyújtott országjelentések alapján
<https://www.mabie.hu/attachments/article/1633/Az%20ENSz%20Gyermekjogi%20Egyezm%C3%A9ny%20%C3%A9s%20hat%C3%A1lyosul%C3%A1sa%20Magyarorsz%C3%A1gon%20a%20beny%C3%BAjtott%20orsz%C3%A1gjelent%C3%A9sek%20alapj%C3%A1n.pdf>
9. Dávid Lilla: Megelőző pártfogás vagy védelembe vétel?
https://jog.tk.hun-ren.hu/uploads/files/Allam-%20es%20Jogtudomany/2013_3_4/2013-3-4-david.pdf
10. Farkas Ágnes: Néhány gondolat Takács Imre „Veszélyben a gyermekvédelem” című írásához in Párbeszéd: szociálismunka-folyóirat Vol. 2. (2015.)
11. Filó Erika, Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2022.
12. Gál Nóra – Szlankó Viola: UNICEF Magyarország Szupervízió Valódi segítség a gyerekekkel foglalkozó szakembereknek. https://unicef.hu/wp-content/uploads/2021/11/unicef_magyarorszag_szupervizio_program_tanulmany_2021.pdf

13. Gyurkó Szilvia: A gyermekek bántalmazásának és veszélyeztetettségének jogi háttere, a veszélyeztetettség fajtái, magyarországi és nemzetközi helyzet. In: Nagy Anikó, Törő Klára (szerk.) Gyermekbántalmazás. Budapest, Medicina Könyvkiadó Zrt, 2016.
14. Herczog Mária: Gyermekbántalmazás. Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2007.
15. Herczog Mária: Gyermekvédelmi kézikönyv. Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2003.
16. Herke-Fábos, Barbara Katalin. "A megelőző pártfogás szerepe a bűnmegelőzésben." Párbeszéd: Szociális munka folyóirat 5. (2018) file:///C:/Users/magya/Downloads/Herke_FabosA_megelozo_partfogolas_szerepe.pdf
17. Dr. Hetesi Márta: Hatósági intézkedések a gyermek veszélyeztetettsége esetén. https://www.jogiforum.hu/wp-content/uploads/2022/05/hetesi-marta_-hatosagi-intezkedesek_cimlappal.pdf
18. Kereki Judit (szerk.): Gyermekút: módszertani kézikönyv. Budapest, Családbarát Magyarország Központ Nonprofit Közhasznú Kft.
19. Kovács Szilvia: Módszertani segédlet a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekekkel szembeni szexuális visszaélések eseteire <https://mek.oszk.hu/11300/11385/11385.pdf>
20. Láposy Attila: Ki nevel a végén? - A szülő neveléshez való jogának alapjogi tartalmáról és hatáiról. Családi Jog, 2022/3. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/9661795>
21. Rácz Andrea (szerk.): A gyermekvédelmi és a szociális szakellátásban elhelyezett fogyatékos vagy más okból speciális támogatást igénylő gyermekek ellátását feltáró kutatás https://gyermekut.hu/pdf/SZGYF_zarotanutmany.pdf
22. Dr. Rácskay Jenő: A gyermekvédelem hazai intézményrendszere: A gyermekek védelmét szolgáló ellátások és az azokat nyújtó intézmények Magyarországon. [https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/racs_kay_jeno_a_gyermekevedelem_hazai_intezmenyrendszerere\[jogi_forum\].pdf](https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/racs_kay_jeno_a_gyermekevedelem_hazai_intezmenyrendszerere[jogi_forum].pdf)
23. Roth Mária (szerk.) Bevezetés a gyermekvédelembe. Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, 2018.
24. Rózsás Eszter (2013): Gyermekvédelmi és gyámügyi igazgatás. In: Lapsánszky András (szerk.): Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből III. kötet. Humán közszolgáltatások igazgatása. Budapest, 2013.
25. Rózsás Eszter: Változások a gyermekvédelem igazgatásában. Közjog és jogállam. In: Tanulmányok Kiss László professzor 65. születésnapjára. Pécsi Tudományegyetem Állam-

és Jogtudományi Kar, Pécs. 2016,

26. Rózsás Eszter: A gyermekvédelem rendszere. JURA, 2004/2., <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/7786703>
27. Dr. Takáts Fanni Veronika: A gyermekvédelmi jelzőrendszer szerepe a veszélyeztetettség felismerésében – az ágárdi ügy margójára
<https://www.mabie.hu/attachments/article/1610/A%20gyermekv%C3%A9delmi%20jelz%C5%91rendszer%20szerepe%20a%20vesz%C3%A9lyeztetetts%C3%A9g%20felismer%C3%A9s%C3%A9ben.pdf>
28. Vigh Katalin: A befogadó otthonok szerepe és jellemzői a fővárosi gyermekvédelmi szakellátásban a 2014-től hatályos törvényi változások után <https://ojs.lib.unideb.hu/parbeszed/article/view/5819/5447>
29. Kate Wilson, Adrian James (szerk.) The Child Protection Handbook. Elsevier Limited, 2007.

További internetes hivatkozások

1. Emberi Méltóság Stratégia <https://emberimeltosag.hu/fogalomtar/>
2. World Health Organization: World Report on Violence and Health (Genova, 2002.)
https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf
3. Shaken Baby Syndrome <https://www.aans.org/patients/conditions-treatments/shaken-baby-syndrome/>
4. Az érzelmi bántalmazásról – mit tehetünk ellene szakemberként <https://kek-vonal.hu/gyakori-temak/az-erzelmi-bantalmazasrol-szakembereknek>
5. Amikor visszaélnék a testeddel – a szexuális bántalmazásról <https://kek-vonal.hu/gyakori-temak/a-szexualis-bantalmazasrol-fiataloknak>
6. Gyermekbántalmazás https://egeszsegvonal.gov.hu/g-gy/1722-gyermekbantalmazas.html#a_gyermekbantalmazs_kivlt_okai
7. Gyurkó Szilvia: a gyermekbántalmazási statisztika növekvő tendenciát mutat Magyarországon <https://novekedes.hu/interju/gyurko-szilvia-a-gyermekbantalmazasi-statisztika-novekvo-tendenciat-mutat-magyarorszagon>
8. Bűnmegelőzési módszertani füzet pedagógusoknak. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bűnmegelőzési Alapítvány <https://bunmegelozes.eu/pdf/MODSZ.PDF>
9. dr. Gyurkó Szilvia: Baj, hogy a gyerekekkel nem beszélgetünk a szexről és a testükről

<https://wmn.hu/ugy/2645-dr-gyurko-szilvia-baj-hogy-a-gyerekekkel-nem-beszeltunk-a-szexrol-es-a-testukrol>

10. Alanc Mcevoy: Abuse of power <https://www.learningforjustice.org/magazine/fall-2014/abuse-of-power>
11. Gyermekbántalmazás és elhanyagolás. Módszertani ajánlás tervezet. Készült az Országos Gyermekkegészségügyi Intézet gondozásában. https://hivatlanul.com/wp-content/uploads/2013/12/gyermekb_modszertani_ajanlas.pdf
12. Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: A közösségi gyermekvédelem lehetőségei https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2021/11/Hintalovon_jelentes2021_Final.pdf
13. Committee on the Rights of the Child: General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1) <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g13/441/89/pdf/g1344189.pdf>
14. Módszertani útmutató. A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan. Emberi Erőforrások Minisztériuma. Budapest, 2017. http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/modszertaniutmutatobantalmazas.pdf
15. Módszertani útmutató a speciális ellátási szükségletű gyermekek oktatása, képzése tárgykorben, beleértve a szociokulturális eszközök használat is. https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/09/7A_A-specialis-ellatasi-szuksegletu-gyermekek-oktatasa-kepze-se-targykorben.pdf
16. A nevelőszülő ellátás gyenge pontjai <https://unicef.hu/igy-segitunk/hireink/a-neveloszuloi-ellatas-gyenge-pontjai>
17. Integrált Jogvédelmi Szolgálat: Gyermekjog, Gyermekvédelmi gyámság https://www.ijisz.hu/UserFiles/gyermekjog_gya_m_web.pdf
18. <https://bmgyk.hu/otthonnyujtoellatas/lakasesgyermekotthonok>
19. A magyar gyermek- és ifjúságvédelem rendszere https://archiv.budapest.hu/Documents/gyermekvedelem/gyermekvedelem_rendszere.docx
20. A Gyermekjogi Egyezményről <https://unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmenyrol>
21. Jelentések a Gyermekjogi Bizottságnak https://gyermekjogiegyezmeny.hu/?page_id=221
22. A Magyar A Magyar Köztársaság Jelentésének vitája a Gyermek Jogainak Bizottsága előtt 1998. május 19-20. <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Az-ENSZ-Gyermekjogi-Bizotts%C3%A1g%C3%A1nak-Z%C3%A1r%C3%B3-%C3%A9szrev%C3%A9telei-1998.pdf>

23. Committee on the Rights of the Child: Consideration of reports submitted by states parties under article 44 of the Convention <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g06/409/85/pdf/g0640985.pdf>
24. Convention on the Rights of the Child: Concluding observations on the combined third, fourth and fifth periodic reports of Hungary https://gyermekjogiegylet.hu/wp-content/uploads/2020/04/2014.-bizotts%C3%A1gi-%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9s_angol-1.pdf
25. ENSZ Gyermekjogi Bizottsága: Magyarország hatodik időszakos jelentésére vonatkozó záró észrevételek <https://gyermekjogiegylet.hu/wp-content/uploads/2020/10/crc-c-hun-co-6-zaro-eszrevetelek-hun-wm.pdf>
26. Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: Miért jelezz, ha egy gyermek bajban van? <https://hintalovon.hu/2019/02/12/miert-jelezz-ha-egy-gyermek-bajban-van/>
27. UNICEF: A gyermekvédelmi rendszer kihívásai https://unicef.hu/wp-content/uploads/2024/02/0222_a-gyermekvedelmi-rendszer-kihivasai-unicef-magyarorszag.pdf
28. Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: Gyermekjogi Jelentés 2022 https://hintalovon.hu/wp-content/uploads/2023/05/Gyermekjogi_jelentes_2022.pdf
29. Központi Statisztikai Hivatal: 25.8.1.2. Családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0011.html
30. Központi Statisztikai Hivatal: 25.1.1.18. A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő fiatalok https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0016.html
31. 2000 nevelőszülőt keres az ország! <https://www.sos.hu/hirek/2000-neveloszulot-keres-az-orszag/>
32. Gyermek Jogainak Bizottsága: A Bizottság hatvanhetedik ülészakán (2014. szeptember 1– 19.) elfogadott, Magyarországról szóló harmadik, negyedik és ötödik összevont időszakos jelentésre vonatkozó záró észrevételek http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf
33. A szociális és gyermekvédelmi ellátórendszer hiányosságai, nehézségei a hátrányos helyzetű járásokban, megoldási javaslatok és irányok. http://gyerekesely.maltai.hu/upload/file/VL_kutatas_2020_09_15
34. Gyermekbántalmazás megelőzése és kezelése. https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/09/5A_Gyermekbantalmazas-felismerese-es-kezelese-a-gyermekvedelmi-szakellatasban.pdf
35. Anne Campbell, Paula Mcfadden, Brian Taylor: Resilience and Burnout in Child

https://www.researchgate.net/publication/274557013_Resilience_and_Burnout_in_Child_Protection_Social_Work_Individual_and_Organisational_Themes_from_a_Systematic_Literature_Review

36. Biztonságos terek – kibontakozó gyerekek. Traumatudatos szemlélet beépítése a gyermekvédelem mindennapi gyakorlatába. Gyakorlati útmutató. https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/34a6a92e-de59-4f4c-bb5f-c80bc14da255/Safe-Places,-Thriving-Children-Practice-Guidance_Hungarian.pdf
37. Ágazatközi szupervíziós csoport a kora gyermekkori intervencióban dolgozó szakemberek számára. https://gyermekut.hu/pdf/ASZV_Modszer_tani_hatteranyag.pdf
38. Központi Statisztikai Hivatal: 25.1.1.3. A szociális védelem társadalmi juttatásai funkciók szerint https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0003.html
39. A gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok együttműködésének elősegítése. A kapcsolati erőszak és az emberkereskedelem okozta ártalmak azonosítása és kezelése <https://www.kapcsoljegybol.hu/files/shares/A%20gyermekv%C3%A9delmi%20jelz%C5%91rendszeri%20tagok%20egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9se%20tananyag.pdf>
40. Gyermekjogi Civil Koalíció: Állásfoglalás a gyermekek valós védelméről a 2024. évi XXIX. és a 2024. évi XXX. törvények alapján <https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/wp-content/uploads/2024/06/ALLASFOGLALAS-Gyerekvedelmi-jogszabaly-modositas-2024.docx.pdf>
41. T/8217. törvényjavaslat a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról <https://www.parlament.hu/irom42/08217/08217.pdf>
42. Magyarai Péter: Utána minden állat szomorú <https://444.hu/2014/07/09/koitusz-utan-minden-allat-szomoru>
43. Gyermekjogi Civil Koalíció: Mit kíván a magyar gyermekvédelem - Javaslatcsomag <https://gyermekjogicivilkoalicio.hu/aktualis/mit-kivan-a-magyar-gyermekvedelem-javaslatcsomag/>
44. Traumatudatos ellátás. Útmutató a 0-3 éves gyerekekkel foglalkozó szakemberek számára. <https://nobadkid.org/pdf/ECLIPS-Traumatudatos-ellatas-protokoll.pdf>
45. Safe Places, Thriving Children. Embedding Trauma-Informed Practices into Alternative Care Settings <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/be6ae273-3aeb-4024-9db9-a51001266768/TIP-Final-publication.pdf>

46. UNICEF HelpApp <https://unicef.hu/ezt-tesszuk-itthon/segitunk/helpapp>
47. Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány <https://kek-vonal.hu/>
48. A bántalmazott gyerekek sokszor nem érzik, hogy ami velük történik, az nem természetes – közös felelősségünk tenni a gyermekbántalmazás ellen
<https://unicef.hu/sajto/sajtokozlemenyek/a-bantalmazott-gyerekek-sokszor-nem-erzik-hogy-ami-veluk-tortenik-az-nem-termeszetes-kozos-felelossegunk-tenni-a-gyermekbantalmazas-ellen>
49. <https://index.hu/24ora/?cimke=gyermekb%C3%A1ntalmaz%C3%A1s>

